

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE
KULLANIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge KAYA

1510020403

Anabilim Dalı: İKTİSAT

Programı: PARA VE SERMAYE PİYASALARI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali ŞEN

MAYIS 2018

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE
KULLANIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Simge KAYA

1510020403

Anabilim Dalı: İKTİSAT

Programı: PARA VE SERMAYE PİYASALARI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Şen

Jüri Üyeleri: Dr. Öğr. Üyesi Begüm Erdil Şahin

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Börke Tunalı

MAYIS 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	2
1.1.Sosyal Güvenliğin Tanımı ve Kapsamı	2
1.2.Sosyal Güvenliğin Tarihi Süreci.....	3
1.2.1.Primli Sosyal Güvenlik Sistemi	4
1.2.2. Primsiz Sosyal Güvenli Sistemi.....	4
1.3. Sosyal Güvenlik Araçları.....	4
1.3.1. Sosyal Sigorta	4
1.3.2. Sosyal Yardım.....	5
1.3.3. Sosyal Hizmetler	6
1.4. Sosyal Güvenliğin Hedefleri.....	7
1.4.1. Sosyal Güvenliğin Ana Hedefleri	7
1.4.2. Sosyal Güvenliğin Dolaylı Amaçları	7
1.5. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Reformu Evvelindeki Sosyal Güvenlik Kurumları.....	8
1.5.1. Sosyal Sigortalar Kurumu	8
1.5.2. Emekli Sandığı.....	8
1.5.3. Bağ-kur	9
1.5.4. Sosyal Yardım.....	10
1.6. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısı.....	12
1.6.1. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Genel Yapısı	12
1.6.2. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Örgütsel Yapısı ve İçeriği	13
1.6.3. Türk SG Sisteminde Finansal Model	13
1.6.4. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Süreci	16
1.6.5. Emeklilik Sistemine İlişkin Reform ve 5510 Sayılı Kanun	17

1.7. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları	18
1.7.1 SGS İle İlgili Belirli Bir Devlet Politikasının Olmaması ve Kurumlar Arası Norm ve Standart Birliğinin Olmaması	18
1.7.2 Demografik Değişkenlerin Sistemi Olumsuz Etkilemesi.....	18
1.7.3 Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sosyal Güvenlik Prensiplerine	19
Uygun Olarak İşletilmemesi	19
1.7.4 Kaynak Yetersizliği ve Finansman Sorunları	20
İKİNCİ BÖLÜM.....	23
BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ	23
2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi: Mevcut Durum	23
2.1.1 Bireysel Emeklilik Kavramı.....	23
2.1.2 BES’in Gayesi.....	23
2.1.2.1. Sosyal Amaçlar	24
2.1.2.2. Ekonomik Amaçlar	24
2.1.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri	24
2.2. Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Sorumlulukları.....	25
2.2.1. Katılımcının Hak ve Sorumlulukları.....	26
2.2.2. Emeklilik Şirketinin Hak ve Sorumlulukları.....	27
2.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları	27
2.3.1. Katılımcının Katkı Payı Ödemeleri.....	28
2.4. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Mevcut Durumu	29
.....	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Amacı:.....	33
3.2. Evren Örnekleme:	33
3.3. Sınırlılıklar:	33
3.4. Verilerin Toplanması	33
3.5. Verilerin Analizi:	34
BULGULAR.....	35
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	55
EKLER.....	60
Ek-1. Anket Örneği.....	60

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.Fonda Toplanan Kaynak.....	11
Tablo 2.Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansman Yapısı.....	14
Tablo 3.2016 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçe Denge Tablosu	15
Tablo 4.2017 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçe Denge Tablosu	16
Tablo 5.2008-2012 Yılları Arası Sosyal Güvenlik Kurumu Toplam Sağlık Harcamaları.....	20
Tablo 6.2015-2016 Yıllarında Sağlık harcamaları.....	22
Tablo 7."Cronbach Alpha Tablosu".....	35
Tablo 8."Cinsiyet dağılımları".....	36
Tablo 9.Yaş dağılımları	36
Tablo 10.Medeni durum dağılımları	37
Tablo 11.Medeni duruma göre cinsiyet dağılımları.....	38
Tablo 12.Mezuniyet durumu dağılımları	39
Tablo 13.Mezuniyet durumuna göre cinsiyet dağılımları	40
Tablo 14.Aylık gelir dağılımları	41
Tablo 15.BES Algı Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri.....	42
Tablo 16.Normallik testi	44
Tablo 17."BES Algı Ölçeğinin Cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu"	44
Tablo 18."BES Algı Ölçeğinin Yaş değişkenine göre farklılaşma durumu".....	45
Tablo 19."TUKEY Çoklu Karşılaştırma Tablosu"	45
Tablo 20."BES Algı Ölçeğinin medeni durum değişkenine göre farklılaşma durumu"	46
Tablo 21."BES Algı Ölçeğinin mezuniyet durumu değişkenine göre farklılaşma durumu"	46
Tablo 22."BES Algı Ölçeğinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşma durumu".....	47
Tablo 23."BES Algı Ölçeğinin aylık gelir değişkenine göre farklılaşma durumu"	48
Tablo 24.TUKEY Tablosu.....	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Katılımcıların yaş dağılımları	29
Şekil 2.En Fazla Katılımcının Yerleşik Olduğu İlk 10 İl.....	30
Şekil 3.Katılımcı sayısı	31
Şekil 4.Bireysel emeklilik araçlarının eğitim düzeyleri.....	32
Şekil 5.Cinsiyet dağılımları	36
Şekil 6.Yaş dağılımları.....	37
Şekil 7.Medeni durum dağılımları	38
Şekil 8.Mezuniyet durumu dağılımları	39
Şekil 9.Aylık gelir dağılımları	41

ÖZET

Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcı olan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), katılımı gönüllülük ilkesine göre ve özel emeklilik ürünlerinin satışı ve bireysel katkı paylarının toplandığı ruhsatı almış emeklilik firmalarına yetkinin verildiği bir uygulamadır. Bu sistem içine katılan kişilerce ödenen katkı payları emeklilik yatırım fonları aracılığıyla yatırıma kanalize edilmekte ve böylece emeklilik süresince yeterli miktarda emeklilik gelirin elde edilmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın amacı bireylerin bireysel Emeklilik sistemiyle ilgili algılarını araştırmaktır. Bu kapsamda İstanbul’daki bir bankanın Bakırköy ilçesindeki müşteriler ve çalışanlarından 150 kişiye anket uygulanarak sonuçlar SPSS 22 programında değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bireysel, Emeklilik, Sistem, Türkiye,

ABSTRACT

Pension system which is complementary private pension system “of the social security system in Turkey” (BES), participation in the sales of voluntary principles according and private pension products and is an application is given the authority to individual contributions have taken the license is collected their share pension company. The contributions paid to those who participate in this system are channeled through the pension mutual funds and thus it is aimed to obtain sufficient amount of pension income during the pension period.

The purpose of this research is to investigate the perceptions of the individual regarding the individual pension system. In this scope, a survey was implemented to 150 customers and the employees of a bank which is located in İstanbul Bakırköy and the results was evaluated via SPSS 22 application.

Keywords: individuals, pension system, Turkey,

GİRİŞ

Tarihte insanlık riskten korunmak için çeşitli teknikler geliştirmiştir. Farklı riskler karşısında insanların kendini emniyette hissetme ihtiyacı insanlığın başlangıcı kadar eskiye uzanmaktadır. Dünyada Türk Sosyal Güvenlik Sistemi de, çok kompleks ve ciddi problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemindeki problemler; yapısal, finansal ve yasalardan kaynaklanan sorunlar olarak sınıflandırılabilir. Bu problemlere neden olan sebeplerin çok iyi saptanması, hiç şüphesiz çözümlerin de daha sağlıklı olması neticesini beraberinde getirecektir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Sisteminin var olan problemlerine çözüm getirmek gayesiyle, sistemde köklü değişikliği içeren yeni bir model oluşturmuştur. Söz konusu model "tek çatı" modeli olarak isimlendirilmekte ve var olan sosyal güvenlik kurumlarını tamamen yok etmektedir ve tek bir sosyal güvenlik kurumuna dönüştürmektedir.

Sosyal güvenlik sistemindeki yükü azaltmak ve kişilerin çalışmadıkları ileriki yaşlarında refah düzeylerini yükseltmek için bireysel emeklilik sistemi uygulamaya konmuştur.

Bu çalışmanın birinci bölümünde sosyal güvenlik sistemi ile ilgili kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde bireysel emeklilik sistemi açıklanmıştır. Son bölümde Türkiye'de Bireysel emeklilikle ilgili halkın algılarını araştırmak için yapılan anketin değerlendirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

1.1.Sosyal Güvenliğin Tanımı ve Kapsamı

İnsanoğlunun geleceğine güvenle bakma ihtiyacı tarihte önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden insanlar; ya karşılaşılabilecekleri risklerden kaçınmayı ya da karşılaştıkları risklerin olumsuz sonuçlarından kaçınmayı amaçlamaktadırlar. Bahsedilen süreçte, önceden birtakım tehlikeler ve riskler önceden tahmin edilebilmekle birlikte, bu risklere karşı hazırlıksız yakalanan kişiler zor durumda kalmaktadırlar (Aydın, 1999: 3). Bu nedenle, bireyler yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri risklerden korunma ve geleceklerini garanti etme gereği duymaktadırlar. Bireysel veya sosyal olarak önlem almaya çalışmaktadırlar. (Oral, 2002: 3). Kısaca sosyal güvenlik, tanımlanabilir sosyal risklerin olumsuzluğuna karşı alınan bir dizi tedbirdir.

Bireylerin farklı riskler karşısında kendilerini güvende hissetme ihtiyacı, insanlığın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde sosyal güvenlik, toplumdaki sosyal adaletsizlik ve yoksulluğun azaltılması ve toplumda sosyal refahın sağlanması amacını taşımaktadır (DPT, 2007: 34). 1944'te Philadelphia'daki Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Konferansına göre, sosyal güvenlik, işsizlik, hastalık, gibi kazançlarından kalıcı veya geçici olarak mahrum bırakıldıklarında, toplumun halkını korumak için bir dizi önlem olarak ifade edildi.

Sosyal Güvenlik'in tek bir tanımını yapmanın ana zorluğu, “sosyal güvenlik” kavramı ile sosyal güvenliğin amaç ve hedeflerini ifade eden “sosyal güvenlik politikaları” kavramı ve hukuki yapıları ifade eden “sosyal güvenlik sistemi” kavramıdır (Yazgan, 1992: 17).

Bu politikalar doğrultusunda tanıtılan kurumlar bazen birbirlerinin yerine değerlendirilir. Ancak, tüm bu kavramların odak noktası insanları sosyal risklere karşı korumaktır (DPT, 2001). Sosyal güvenlik gerekçesi ne olursa olsun, tehlikeyi karşılayarak ihtiyaç sahibi olan insanlar ile ailelerinin tehditleri arasında bir uyumu

sağlamak ve insanın onuruna bir yaşam standardı sağlamak için ihtiyaç duymadan toplumda yer alan diğer kişilerin hizmetidir (Alper, 2004: 5).

Başka bir tanıma göre, sosyal güvenlik; işsizlik, iş göremezlik, iş kazası, yaşlılık, hastalık, doğum ve ölüm nedeniyle ortaya çıkabilecek sosyal ve ekonomik risklere karşı toplumu koruyan bir sistemdir.

Kısacası, sosyal güvenlik kavramı, toplumların gelişmesine paralel olarak zaman içinde sürekli gelişen aktif bir kavramdır (Egeli, 2008).

1.2.Sosyal Güvenliğin Tarihi Süreci

Sosyal sigortaya benzeyen ancak kişi ve riskler açısından daraltılmış bazı emeklilik ve yardım programlarının kurulmasını öngören yasalar da bu süreçte yürürlüğe girmiştir. Bunların en önemlisi 1930 Askeri ve Sivil Hukuku. 1933'te, İl İdareleri İl Müdürlüğü ve İstanbul Belediyesi İdaresi, Ankara Belediye Görevlileri Emekli Maaşı, Devlet Demiryolları ve Liman İdareleri Yetkilileri ve Tedarik Görevlileri Emekli Maaşı gibi bir dizi emeklilik ve yardım planı oluşturulmuştur. . Bütün bunlara ek olarak, işçiler de benzer ittifaklar kurdular.

Sosyal sigortaya ilişkin ilk kanun, 27 Haziran 1945 tarihli, 4772 Sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Doğum Sigortası Kanunu'dur. Bu kanuna paralel olarak, 16 Temmuz 1945 tarihinde İş Sigortası Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. 2 Haziran 1949'da 5417 sayılı Yaşlılık Sigortası Kanunu çıkarılmış ve 1957'de Özürlü, Yaşlılık ve Ölüm Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. 1950 yılında Hastalık ve Annelik Sigortası Kanunu çıkarıldı. Son olarak, Türkiye'de sosyal güvenlik alanındaki önemli gelişmeler, siyasal rejimin oluşumu ve gelişmesi ile başlamıştır.

Daha sonra, bir hizmet sözleşmesi temelinde 506 sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu, 1 Mart 1965'te bir veya daha fazla işveren tarafından istihdam edilenler adına yürürlüğe girmiştir. Son olarak, Esnaf ve Zanaatkarlar ile diğer bağımsız çalışanlar, 02.09.1971 tarihli ve 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu yürürlüğe konmuştur. Türk sosyal güvenlik sisteminin yapısı, 25.08.1999 tarihli ve 4447 sayılı kanunun düzenlemelerinden bu yana büyük bir değişikliğe uğramıştır (Güvercin, 2004: 92).

Ülkemizdeki vatandaşların sosyal güvenliği iki şekilde sağlanabilmektedir. Bunlar, tarafların dahil olduğu primlerin ödenmesiyle sistemin finansmanına katkıda bulunan prim rejimi olarak bilinen sosyal sigorta programlarıdır.

1.2.1.Primli Sosyal Güvenlik Sistemi

Primli sosyal güvenlikle ilgili en büyük kurum Türkiye’de çalışanların bağlı olduğu "Sosyal Sigortalar Kurumu" olarak değiştirilen "SSK" dır. 5434 sayılı başka bir kurum yürürlüğe girmiştir. 01.01.1950 tarihinde "TC Emekli Maaşı Kurumu" dur. 02.09.1971 tarihli ve 1479 sayılı "Esnaflar ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu", Bağ-Kur başka bir kurumdur. Bu kurumlar, Türkiye'deki sosyal güvenlik sisteminin üç ayağının, düzenlemelerin sigortalarının özel ihtiyaçlarını ve koşullarını yansıttığı şekilde geliştirildiğini, politikanın, her kurumun sigortalı ve mali olarak işverenlerini güvence altına almayı amaçladığı düşünülmüştür (Çubuk, 1982: 238-243). Sağladıkları yardım ve primler bakımından önemli farklılıklar olmasına rağmen, yardımlar çoğunlukla gelir sürekliliği ve sağlık yardımlarına dayanmaktadır.

1.2.2. Primsiz Sosyal Güvenlik Sistemi

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Yeşil Kart Başvurusu, 65 Yaş Üzerindeki Türk Vatandaşlarının Korunması, Sosyal Destek ve Dayanışma Fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın katkı payı olmayan sosyal güvenlik sistemi kapsamında yer almaktadır.

1.3. Sosyal Güvenlik Araçları

1.3.1. Sosyal Sigorta

Sosyal sigortanın yapısı sadece önceden belirlenmiş sosyal risklere güvence vermek içindir. Sosyal sigorta tarihi incelendiğinde, sosyal sigortaya dahil olan ilk sosyal riskin hastalık olduğu görülmektedir. Bismarck 1883 yılında sağlık sigortasını kurdu, 1884'te iş kazası sigortası, 1889'da yaşlılık ve maluliyet sigortası kuruldu. Bu gelişme sosyal risklerin bir bütünü değildir; Hastalık, iş kazası, maluliyet ve yaşlılık risklerini karşılayan bir uygulamadır. Bir sonraki adım işsizliğin göz önüne

alınmasıdır. 1911'de İngiltere'de işsizlik riski sosyal güvenlik çerçevesine dahil edildi (Aydın, 1999: 22).

Sanayi devriminin bir ürünü olarak ortaya çıkan sosyal sigorta, işçiyi sanayicinin ortaya çıkardığı mesleki risklere karşı koruma ihtiyacından doğmuştur. İşçiler için kurulan bu teknik, şimdi devlet memurları ve esnaf gibi çalışanların tümünü kapsamaktadır. Böylece, sosyal sigorta, çalışanların ve ailelerinin geleceğini güvence altına almak, işçi sınıfındaki ekonomik anlamda zayıfları korumak amacıyla örgütsel ve zorunlu bir teknik haline gelmiştir (Uşan, 2009: 67-69).

Sosyal sigorta sistemi, insanların devlet bütçesinden aldıkları katkılar ve ülkenin sosyal riskleri ile çalışırken ödenen primlerle sosyal gelir elde etmelerini sağlar. Sosyal sigorta, bireylerin işe alınmasıyla yapılması gereken yasal olarak zorunlu bir sigortadır.

Türkiye'ye atıfta bulunan, sosyal sigortalı, iktidarsız ve ekonomik olarak çalışanlar ve çalışanlarının emeğini korumak ve geleceği garanti altına almak için zorunlu bir sigorta oluşturulmuştur. Sosyal sigorta, sigorta şirketleri ve işverenler tarafından ödenen primlerle çalışır.

1.3.2. Sosyal Yardım

İlk olarak 19. yüzyılda uygulandı. Sosyal yardımlar, devlet bütçesinin düşük gelirlere, toplumdaki yoksul, muhtaçlara ve insan onuruna uygun bir yaşam standardı sağlaması için sağlanan mali yardımlardır. En eski yöntemlerden biri olarak uygulanmakta ve bu yardımlar “kamu yardımları” olarak da adlandırılmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2011: 558).

Sosyal yardımlar, sosyal sorumluluk ilkesinden doğmuştur. Ama niteliklerinde bazı değişiklikler vardır. Sosyal yardımlar vergilerle finanse edilir ve herhangi bir şart olmaksızın ihtiyaç sahibi olanlara aktarılır (Oral, 2002: 14).

Sosyal yardımlar aşağıda sınıflandırılmıştır (Tuncay ve Ekmekçi, 2011: 558).

- Sosyal yardımlar tazminat şeklinde,
- Askeri ailelerden yardıma muhtaç olanlara yardım,
- Ulusal görevlerini yerine getirirken gazi olanlara yardım,

- Kamu hizmetini yerine getirirken yaralanan veya öldürülen kişilere yardım,
- Koruma ile sosyal yardım,
- Yaşlılara yardım, fakir, muhtaç,

1.3.3. Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetler, uygulanma şekilleri ve çalışma biçimleri bakımından sosyal yardımlara benzer, ancak yardım sadece mali yardım yerine sosyal hizmetler şeklinde sağlanır. Buradaki amaç, sosyal fayda sağlamaktır. Sosyal hizmetlerin önemi zamanla sürekli artmaktadır. Sosyal hizmetler zaman içinde daha büyük işlevleri yerine getirir. Bunun nedeni; (Alper ve Tatlıoğlu, 1994: 57);

- Nüfusun giderek yaşlanması arttıkça, nüfus içindeki yaşlıların oranı artar,
- Erkeklerden daha uzun yaşayan kadın sayısındaki artış ve dul kadınların yüzdesindeki artış,
- Dünyadaki bazı gelişmiş ülkelerde, bireylerin emeklilikten sonra göç etme arzusunun artması ve yetişkin çocukların yaşadıkları yerden uzaklaşma isteği giderek artmaktadır.
- Ödenen kadın işgücü miktarında kısmi artış,
- Mümkün olan yerlerde, evlilik kurumunu korumak için aile ve evlilik danışmanlığı kurumlarını iyileştirmek,
- Evliliklerde boşanma oranlarının artması nedeniyle tek ebeveynli ailelerin sayısında olası artışlar,
- Hızlı teknolojik dönüşümden dolayı, hizmet ve sanayi sektörlerinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için geliştirilen eğitim ve sürekli eğitim faaliyetlerine ağırlık vermesi nedeniyle,
- Sosyal hizmetlerde diğer ülkelere göre geri kalmışlık,
- Tam istihdam yaratmamak ve işsizlik seviyesinde sürekli artış,
- Fiyat artış eğiliminin ilerlemesi ve bireysel tasarrufların değerinde sabit düşüş,
- Aile yaşam düzeninin bozulması ve kişinin yalnızlığına yol açan genişleyen şehir nüfusunun özelliği ile kişinin yalnızlığının çoğalması.

1.4. Sosyal Güvenliğin Hedefleri

1.4.1. Sosyal Güvenliğin Ana Hedefleri

Sosyal güvenlik kavramı insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanların yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri risk ve risklerden kurtulmak ve yaşlılık ve ölüm durumunda gerekli yardımı sağlamak için bir uygulamaya ihtiyaçları vardı. Bu anlamda, Sosyal Güvenlik'in amacı, topluma, çalışma gücünü korumak için geçici veya kalıcı bir kayıp kaynağı olarak yardımcı olarak ifade edilebilir. ILO, sosyal güvenlik amaçlarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır (Egeli, 2008: 49).

- Standartların ve yaşam seviyesinde önemli bir azalmaya ve halkın ve ailelerin bulunduğu ekonomik ve sosyal sonuçlara izin tanımayan tehlikeye karşı değil, aynı zamanda tehlikeden önce veya öngörülemeyen bir tehlike durumunda, onlar için en iyi önlemler almak,
- Farklı programlar arasında bireysel emeklilik sigortasının transfer edilmesinin, emekli haklarının korunması, ödeme paketlerinde iyileştirme düzenlemelerinin yapılması ve enflasyona karşı ödemelerin korunması,
- Emeklilik ödemelerinin kanunla düzenlendiği durumlar için kazanç veya GSYİH' ye göre emekli maaşı ödemeleri,
- Her yoksul toplumun katılabileceği bir yaşam standardı vardır.

Özetle, sosyal güvenliğin temel amacı, bireye sosyal risk veya tehlikeyle karşılaşma olasılığına karşı mali güvence sağlamaktır. Bireye sağlanan güvence yeterli düzeyde ise, bireyin mali sıkıntıya düşmesini engelleyecektir (Güzel, 2005: 72).

1.4.2. Sosyal Güvenliğin Dolaylı Amaçları

Toplumun sağlıklı bir istikamette ilerlemesi için devletin finansal, ekonomik ve politik arenada kaydettiği ilerlemenin, daha sonra toplumda katma değerli bir katma değer yaratma arzusu olan sosyal güvenliğin doğrudan hedefi olduğu belirtilmektedir (Özveri, 2005: 147).

- Finansal amaç: Sosyal güvenlik sistemi, yoksulluğu önleme ve insanlarda güvenlik duygusunu artırma amaçlı finansal hedefe sahiptir. Bunu başarmak için adil bir sosyal güvenlik politikasına ihtiyaç vardır (Gündoğan, 1997: 112).
- Ekonomik hedefi: Sosyal güvenliğin ekonomik olarak dengeleyici rolünü başarıyla yerine getirmek (Aşıklar, 1999: 56).
- Siyasi niyet: Toplumun amaçları devlet tarafından belirlenir ve devlet bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için çalışmaya yönlendirir. Devlet sosyal güvenlik sisteminde, insanları sosyal risklere karşı koruma yollarını da ortaya koymaktadır.

1.5. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Reformu Evvelindeki Sosyal Güvenlik Kurumları

1.5.1. Sosyal Sigortalar Kurumu

“1945 yılında İşçi Sigortaları Kurumu” adıyla 4792 sayılı Kanun ile kurulmuştur. 1965 yılında 506 sayılı yasa ile Sosyal Sigortalar Kurumu'na dönüştürülmüştür. Bu kurumda, 4746 sayılı İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Doğum Sigortası Kanunu 1946'da uygulamaya başlamıştır. Yaşlılık sigortası 1950 yılında, doğum sigortası 1951 yılında yürürlüğe girmiştir. 1965 yılında yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile, sigortacılık kanunlarının çeşitliliğinden kaynaklanan karışıklıktan kaçınılması amaçlanmıştır. 24.05.1992 tarihli ve 2829 sayılı "Sosyal Güvenlik Kurumunun hizmetlerin birleştirilmesine ilişkin kanuna göre farklı sigorta branşlarının birleştirilmesi amaçlanmıştır.

1.5.2. Emekli Sandığı

Emekli sandığı devlet memurlarının sosyal güvenlik sistemi kapsamında yararlandığı bir kamu kuruluşudur (Arıcı, 1999: 147). 1866 yılında kurulan Emekli Sandığı, ilk olarak “Askeri Personel Fonu” adı altında görevli dul ve yetimler olarak çalışmaya başladı. Bu fonlar, çalışanlarının emekli aylıkları ve kurumlarının katkılarıyla finanse edildi. Sandıklar 1944 yılına kadar farklı isimler altında yer almıştır. T. C. 5454 tarihli ve 08.06.1949 tarihli 5464 sayılı Kanun ile kurulan T.C.

Emekli Sandığı, tüm devlet memurlarına, il özel idarelerine ve belediye personeline sosyal güvenlik hizmeti veren bir sosyal güvenlik kurumudur (Çubuk, 1983: 70).

T. C. Emekli Sandığı'nın iştirakçilerine sağladığı en önemli hizmet sağlık hizmetleri sağlamaktır.. 5434 sayılı Kanunun Geçici Madde 139'a göre, bu sağlık faydaları aşağıdaki gibidir (Orhaner, 2000: 65):

- Klinik ve laboratuvar incelemelerinin yapılmasını sağlamak,
- Gerektiğinde sağlık kurumuna yatırım yapma imkanı sağlamak,
- Sigortalı iş göremezlik geliri sağlamak,
- Tedavi sırasında gerekli ilaçları sağlamak.

1.5.3. Bağ-kur

1971 yılında kurulan ve SSK'nın ardından en büyük sosyal güvenlik örgütü olan “Bağ-Kur (“Esnaf ve Sanatkârlar Derneği ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Birliği”), “esnaf ve zanaatkârların” ve diğer bağımsız çalışanların korunması için bir kurum olarak kurulmuştur. Bağ-Kur, “02.09.1971 tarihli ve 1479 sayılı” "Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu" Kanunu ile kurulmuş olup, “01.10.1972’nde” tüm ülkede faaliyete geçmiştir. 10 Ekim 1977, köy muhtarları tarafından kabul edilen 2108 sayılı "Muhtar Çırak ve Sosyal Güvenlik Hukuku" na göre, 17.01.1983 tarihli ve 2926 sayılı, Bağımsız Çalışanlar Yasası uyarınca 01.01.1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 619 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bağ-Kur'un organizasyon yapısı, mali durumu ve sigortalı ile sağlanacak faydalar nedeniyle 2000 yılında 1479 sayılı Kanunda bazı önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi, Kanun Hükmünde Kararnamenin yasal dayanağının konusu olan 4588 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi yürürlükten kaldırdığı için yeni yasal düzenleme ancak 24.07.2003 tarihli ve 4956 sayılı Kanun ile yapılabilir. Organizasyon, Kanun ve Özel Hukuk'un 1479 sayılı Kanununun hükümlerine tabi tüzel kişiliğe sahip bir kamu kuruluşudur. Kurum, Çalışma ve Sosyal Güvenliği Bakanlığı'nın “bağlı kuruluşu olan Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ilgili” bir kuruluşudur. Mali ve idari açıdan kendi kendine

yeterlidir. Kurum, Yüksek Denetim Kurulunun denetimine tabidir. Bağ-Kur'un örgütsel manada üç organı vardır (Güzel, Okur, 2004: 477-481):

- Genel Merkez: Genel Müdür, üç genel müdür yardımcısı, merkez ve taşra teşkilatı.
- Yönetim Kurulu: Bir karar organıdır ve kurumun en yüksek yönetim, karar, yetki ve sorumluluğuna sahiptir.
- Genel Kurul, Bakanlık başkanlığında çeşitli kurum ve meslek kuruluşlarından temsilciler veya atanacak bir kamu görevlisinden oluşur.

1.5.4. Sosyal Yardım

Adil bir gelir dağılımına katkıda bulunmak yoksulluğa karşı mücadelede kaynakların aktif olarak değerlendirilmesini sağlamak, yoksun nüfusun en fakir kesimlerindeki vatandaşları sosyal yardımla desteklemek; Türkiye Cumhuriyeti'nin eşgüdümünde ve gücünde etkin bir sosyal hizmet olarak kullanılmasını sağlamak için vatandaşlarının sosyal hayata, kamu kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarına, vatandaşlara ve diğer paydaşlara uyum sağlamasını sağlayarak üretim ve istihdam odaklı projeler Sosyal yardım politikalarının bu doğrultuda iyileştirilmesi için sosyal yardım desteklenmekte ve anayasada, “Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” denmektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu ile kurulmuştur. 14.06.1986 tarihinde kabul edilmiştir. Toplanan fonlar Fon Yardım Kurulu tarafından alınan kararlar doğrultusunda Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına aktarılmakta ve yardımlar Vakıflar tarafından vatandaşlara ulaştırılmaktadır.

Tablo 1.Fonda Toplanan Kaynak

YILLAR	GELİRLER (TL)	GİDERLER (TL)
2003	826.583.000	651.990.000
2004	1.260.574.000	1.347.846.000
2005	1.357.521.871	1.304.664.099
2006	1.379.511.063	1.389.547.995
2007	1.597.593.985	1.413.757.199
2008	2.037.888.054	1.797.079.768
2009	2.410.010.502 (*)	2.365.038.720
2010	2.292.256.839	2.032.537.496,22(**)
2011	2.745.185.929	2.622.412.735,02

(*) 2008 yılı gelirinden 567.207.868 TL, 2009 yılına devredilmiş olup, Ocak-Aralık 2009 dönem gelirleri 1.842.802.634 TL, toplam tutarı 2.410.010.502 TL'dir.

(**) 2010 yılı Aralık ayı için 2.032.537.496,22 TL brüt tutarıdır. Bu tutarda 6.870.326,42 TL iade yapılmıştır. Bu nedenle net tutar 2.025.667.169,80 TL'dir.

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Ülkemizde AİLE Sosyal Politikalar Bakanı “Son 15 yılda 235 milyar TL sosyal yardım yapıldığını” belirtmiştir ve “2018’de tüm bakanlıklarla birlikte yapılacak sosyal yardım miktarı 50.8 milyar TL’yi bulacağını” belirtmiştir <http://www.haberturk.com/2018de-sosyal-yardimlar-508-milyara-ulasacak-1714113>).

Sosyal sigorta gibi sosyal yardımlar da kamu sorumluluğu ile uygulanır. Ama niteliklerinde bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıkları incelediğimizde; Sosyal yardımlar genellikle vergi ile finanse edilir ve herhangi bir şart olmaksızın ihtiyaç sahiplerine sunulur. Ayrıca, sosyal faydalar devlet tarafından tek taraflı olarak

“primsiz sosyal güvenlik” rejimine dahil edilmektedir ve bu hizmetler çoğunlukla parasaldır (Oral, 2002: 14).

Tazminat niteliği taşıyan sosyal destekler;

Koruma karakteri taşıyan sosyal yardımlar;

- Askerlere yardım,
- İstiklal madalyası sahiplerine yardım,
- Görevlerinden dolayı yararlanan veya ölen bazı kamu görevlilerine yardım,
- Koruma karakteri ile sosyal yardım,
- Yalnız, yaşlı yardım,
- Fakir ve muhtaç vatandaşlara yardım eder.

1.6. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısı

1.6.1. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Genel Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye Cumhuriyeti'nde tanımlandığı şekliyle devletin bir sosyal devlet olduğunu öngörmektedir. Bu bağlamda, bir "sosyal devlet" olmanın başlangıcında, SG mekanizmasına sahip olması ve bireyleri “yaşlılık, hastalık, engellilik” ve işsizlik gibi olumsuzluklara karşı korumak gereklidir. Bu ülke, insanların gelecekte daha güvenli görünmesini sağlayacak sosyal adalet ve barışı sağlayacak önemli bir mekanizmadır. Türk SG sisteminin yasal kapsamı, “sosyal devlet ilkesinden” kanunlar ve anayasa tarafından çizilmiştir (Kamusen, 2006: 16).

1982 “Anayasasının 60. maddesine göre” "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlamak ve bir örgüt kurmak için gerekli önlemleri alacak". “Bu hükümden hareketle devlet sosyal güvenlik” mekanizmasını oluşturmuş ve bu alanda gerekli önlemleri almayı amaçlamıştır. Bu nedenle, Türkiye'de sosyal yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili çeşitli zamanlarda, özellikle 1950 yılından beri sosyal güvenlik kurumları oluşturularak, hizmet sağlanmıştır. Sosyal devlet, sosyal devletin görevi olan sistematik bir duruma dönüşmüştür ve şu anda dünyada sosyal refah devleti uygulamalarını göz önünde bulundurarak sosyal yardım faaliyetlerine öncelik verilmiştir (Ergüder, 2006: 21).

1.6.2. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Örgütsel Yapısı ve İçeriği

“Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi primli ve primsiz bir sosyal güvenlik sistemi de dahil olmak üzere ikili bir temel üzerine inşa edilmiştir”. Bunlar; Sosyal Sigorta Kurumları ve Özel Sigortalarıdır (Acar ve Kitapçı, 2008: 84). Ancak 2000’li yılların çoğunu sosyal güvenlik alanında yıllar öncesine kadar devam etmekte olan finansal dengeleri göz ardı ederek alınan kararlar, Sosyal Güvenlik sisteminin çökmesine yol açmıştır.

1.6.3. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Finansal Model

Sosyal güvenliğin etkin bir biçimde uygulanabilmesi yönünden bu aracın bütünlük arz etmesinin yanında yeterli finansman kaynakları ile desteklenmesi son derece önemlidir. Kişilerin sosyal güvenliği, ülkenin bir ferdi olmasından meydana gelen bir hak özelliği taşımaktadır. Buna göre, birinci düşünce, bütün sosyal güvenlik harcamaları devlet vasıtasıyla karşılanacak ve milli bütçeden oluşturulacak katkılar ile vergiler sosyal güvenliğin finansman kaynağını meydana getirecektir. İkinci düşünce ise, sosyal güvenliği öncelikle bireye ve bireysel sorumluluk bilincine dayandırır. Bireysel sorumluluk öne çıkınca birey, kendisinin ve ailesinin ekonomik güvencesini devletten önce düşünmek mecburiyetindedir. Bunun doğal neticesi ise, sosyal güvenliğin finansman kaynağının işverenlerden ve işçilerden alınan primler ile karşılanmasıdır (Alper, 1999: 137-138).

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanında farklı alternatiflerin etkin şekilde kullanılması fayda sağlayabilir. Diğer kuruluşların yapısı ve devletle ilişkilerinin biçimi ile vergi sistemi de etkili olan etkenlerdir. Sosyal güvenliğin finansmanında farklı yöntemler kullanılmaktadır (Yurdadoğ, 2000: 3). Sosyal güvenlik sisteminin finansman yapısını oluşturan kalemler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansman Yapısı

Yıllar	Gelirler				Artış Oran (%)	Giderler	Artış Oran (%)	Açık	Toplam Gelirleri n Toplam Giderleri Karşılam a Oranı(%)
	Prim Gelirleri	Devlet Katkısı	Diğer Gelirler	Toplam					
2003	21.178.426		6.738.113	27.916.539	39,5	41.336.077	47,7	-13.419.538	67,5
2004	27.423.790		7.265.458	34.689.248	24,3	50.621.622	22,5	- 15.932.374	68,5
2005	30.882.405		10.367.033	41.249.438	18,9	59.941.373	18,4	- 18.691.935	68,8
2006	41.619.875		12.211.011	53.830.886	30,5	71.867.475	19,9	- 18.036.589	74,9
2007	44.051.735		12.823.095	56.874.830	5,7	81.915.401	14,0	- 25.040.571	69,4
2008	54.546.453	1.718.521	10.992.510	67.257.484	18,3	93.159.462	13,7	- 25.901.978	72,2
2009	54.579.182	10.879.293	12.614.312	78.072.788	16,1	106.775.443	14,6	- 28.702.655	73,1
2010	66.912.858	15.170.035	13.190.291	95.273.183	22,0	121.997.301	14,3	- 26.724.118	78,1
2011	89.560.568	21.176.053	13.743.319	124.479.940	30,7	140.715.252	15,3	- 16.235.312	88,5
2012	99.359.243	23.537.149	20.032.113	142.928.505	14,8	160.223.453	13,9	- 17.294.948	89,2
2013	118.728.578	27.471.369	16.813.608	163.013.555	14,1	182.688.916	14,0	- 19.675.361	89,2
2014	135.238.559	30.512.184	18.578.189	184.328.932	13,1	204.400.437	11,9	- 20.071.505	90,2
2015	159.480.274	37.526.042	23.096.032	220.102.348	19,4	231.546.066	13,3	- 11.443.718	95,1
2016 Ocak	12.292.842	4.632.419	3.289.394	20.214.656		22.787.283		2.572.627	88,7

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 2003 yılındaki Sosyal Güvenlik sistemindeki prim gelirin 21.178.426 bin TL, giderlerin 41.336.077 bin TL, bütçe açığının ise - 13.419.538 bin TL olduğunu görülmektedir. Yıllar içerisinde Sosyal Güvenlik sisteminin gelirleri ile giderlerinin artış gösterdiği, fakat açığın da 2009 yılına kadar her geçen yıl arttığı açık bir şekilde görülebilir. 2009 yılında sistemdeki açığın 28.702.655 bin TL ile en yüksek rakamına ulaşmıştır. 2009'dan 2016 ya kadar inişli çıkışlı bir seyir ilerlemiştir. 2009'dan 2011'e sistemin açığı yaklaşık 2 buçuk kat azalmıştır. Sosyal Güvenlik sistemindeki açığın en düşük olduğu 2015 yılında, - 11.443.718 bin TL olmuştur.

2016 yılındaki bütçe dengesi tablosu aşağıdadır:

Tablo 3.2016 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçe Denge Tablosu

	OCAK-MART	NİSAN-HAZİRAN	TEMMUZ-EYLÜL	EKİM-ARALIK	TOPLAM
Harcamalar	72.397.002	70.197.860	66.387.522	68.069.817	277.052.201
Personel Giderleri	401.685	388.557	397.753	388.270	1.576.265
Sosyal Gv.Kur. Devlet Primi	67.334	65.505	67.824	64.857	265.520
Mal ve Hizmet Alımları	1.348.792	1.610.973	1.020.217	564.769	4.544.751
Faiz Giderleri	0	0	0	0	0
Cari Transferler	70.555.333	68.078.318	64.807.338	66.896.971	270.337.960
Sermaye Giderleri	23.858	54.507	94.390	154.950	327.705
Sermaye Transferleri	0	0	0	0	0
Borç Verme	0	0	0	0	0
Gelirler	64.865.318	66.112.401	60.132.803	83.235.704	274.346.226
Vergi Gelirleri	0	0	0	0	0
Sosyal Güvenlik Gelirleri	51.766.253	56.712.184	52.673.518	67.137.458	228.289.413
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.517	10.715	8.321	9.453	38.006
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	6.579.270	1.291.447	4.392.375	8.338.601	20.601.693
Faizler, Paylar ve Cezalar	6.462.340	8.085.718	3.056.549	7.710.288	25.314.895
Sermaye Gelirleri	47.938	12.337	2.040	39.904	102.219
Alacaklardan Tahsilat	0	0	0	0	0
Bütçe Dengesi	-7.531.684	-4.085.459	-6.254.719	15.165.887	-2.705.975

2016 yılında harcamalar 277.052.201 bin TL ve gelirler 274.346.226 bin TL. Bütçe açısından 2016 yılında -2.705.975 bin TL açık olmuştur.

Tablo 4.2017 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumları Bütçe Denge Tablosu

	OCAK-MART	NİSAN-HAZİRAN	TEMMUZ-EYLÜL	EKİM-ARALIK	TOPLAM
Harcamalar	80.625.484	77.106.294	80.943.295		238.675.073
Personel Giderleri	417.853	403.941	429.191		1.250.985
Sosyal Gv.Kur. Devlet Primi	70.202	67.796	72.223		210.221
Mal ve Hizmet Alımları	279.111	416.561	336.267		1.031.939
Faiz Giderleri	0	0	0		0
Cari Transferler	79.838.185	76.131.449	80.075.635		236.045.269
Sermaye Giderleri	20.133	86.547	29.979		136.659
Sermaye Transferleri	0	0	0		0
Borç Verme	0	0	0		0
Gelirler	65.925.193	88.702.114	81.852.581		236.479.888
Vergi Gelirleri	0	0	0		0
Sosyal Güvenlik Gelirleri	50.694.217	65.291.277	71.259.212		187.244.706
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.860	41.642	19.880		70.382
Alınan Bağış ve Yardımlar ile zel Gelirler	7.560.229	14.789.669	3.180.323		25.530.221
Faizler, Paylar ve Cezalar	7.412.809	8.579.526	7.388.874		23.381.209
Sermaye Gelirleri	249.078	0	4.292		253.370
Alacaklardan Tahsilat	0	0	0		0
Bütçe Dengesi	-14.700.291	11.595.820	909.286		-2.195.185

2017 yılı Ocak-Eylül döneminde SGK'ndaki harcamalar 238.675.073 bin TL ve gelirler 236.479.888 bin TL şeklinde dir. . Bütçe açısından 2017 yılında Ocak-Eylül döneminde -2.195.185 bin TL açık oluşmuştur.

1.6.4. Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Süreci

Türkiye sosyal güvenlik mekanizmasının var olan problemler kapsamında orta-uzun vadede devam ettirilebilir seviyeden uzak kalması, mekanizmanın yeniden yapılandırılması yönünden devlet bünyesinde yeni arayışları getirmiştir. Bilhassa finansal yönden sistemi içinden çıkılmaz bir hale sokan sosyal güvenlik açıklarının

1990'lı senelerin ortalarından başlayarak hissedilir ölçülerde artması, kamu finansman dengelerini bozmuş ve makro iktisadi dengeler üzerinde kötü etkilere sebep olmuştur (Egeli ve Özen, 2009).

Bütün bu problemlere ek olarak, önlem alınmadığı durumda, ülke nüfusunun hızla yaşlanması neticesi, artış gösterecek yaşlı nüfusla beraber finansal kriz çok daha da derinleşebilecektir. Bu sebeple sistemin yalnızca içinde bulunduğu problemleri sonlandırmayı amaçlayan bir reform yeterli olmamaktadır. (Alpaslan, 2008: 25).

HM denetiminde (ILO) tarafından SGS'nin yeniden yapılandırılması için Sosyal Güvenlik Raporu tanzim edilmiştir. Raporun belirttiği neticede Türkiye'de var olan sosyal güvenlik sisteminde herhangi bir düzenleme yapılmadığı zaman, mekanizmanın uzun vadede finansal yönden devam ettirilebilmesinin mümkün olmadığıdır. Dolayısıyla gerekli tedbirler alınmazsa, yalnızca emeklilik programları açığının 2050 senesinde milli gelirin %14'üne ulaşması beklenmektedir (Alpaslan, 2008: 23).

1.6.5. Emeklilik Sistemine İlişkin Reform ve 5510 Sayılı Kanun

“Türk sosyal güvenlik sistemi, 31.05.2006 tarih ve 5510 Sayılı” “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” ve bu Kanunda değişiklik yapan 17.04.2008 tarih ve 5754 Sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yeniden yapılandırılmıştır. Bunun yanında 15.05.2008 tarih ve 5763 Sayılı “İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile de 5510 Sayılı Kanunda istihdamın özendirilmesi, sosyal güvenlik alacaklarının tahsili ve sosyal güvenlik prim borçlarının yapılandırılması gibi hususlarda bazı değişiklikler yapılmıştır (Akyıldız, 2009: 16).

5510 Sayılı yasayla sosyal sigortalar mekanizmasında düzenlenen reformun gayesi var olan emeklilik sisteminde bulunan bütün sigortalılara eşit ve adil bir hizmet verilmesini sağlayacak devam ettirilebilir tek bir sosyal sigortalar rejiminin meydana getirilmesidir.

1.7. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları

1.7.1 Sosyal Güvenlik Sistemi İle İlgili Belirli Bir Devlet Politikasının Olmaması ve Kurumlar Arası Norm ve Standart Birliğinin Olmaması

Türk sosyal güvenlik sisteminin 1990’lı yılların başından itibaren bozulan makro iktisadi genel dengelerin ve çözülen kamu maliyesinin bir uç uzantısı olarak devam ettirilemez ölçülerde bir idari ve finansal kriz içinde bulunduğu bilinmektedir. Zira 1990’lı yıllarda sistemin nakit açığının milli gelirin %2,5’una geldiği hesaplanmıştır ve bu açığın 2050 senesine kadar %10,1’e varacağı tahmin edilmektedir. Fakat IMF heyetinin ziyaret etmesiyle gündem oluşturan "sosyal güvenlik sisteminde yapısal reform" tartışmaları, problemi genellikle "emeklilik yaşı" üzerine olmakta ve ulusal iktisadının yapısal özellikli problemlerinden ayırmaktadır.

Sosyal güvenlikle ilgili mevzuat son derece dağınık ve karmaşıktır. Sosyal güvenlik mevzuatı diğer sosyal hukuk ile alakalı düzenlemelerden farklı olarak ileriye ya da geriye yönelik yükümlülükler ve haklar doğurduğu için sıklıkla farklılığa uğramaktadır. Sosyal güvenlik mevzuatının sıklıkla değişikliğe uğraması, sigortalılar arasında sorunlar yaratmasıyla beraber, teknik olarak da izlenmesi zor bir mevzuat oluşturmuştur. Devamlı değişen yürürlükler, eklenen maddeler ve yapılan değişiklikler, devamlı bir karmaşayı meydana getirmektedir. Bundan başka sosyal güvenlik mevzuatındaki değişikliklerin sıkça yaşanması, sigortalıların sisteme olan güvenini sarsmakta ve onlarda tekrar değişiklik olma ihtimali doğurmaktadır (Oral, 2008: 256).

1.7.2 Demografik Değişkenlerin Sistemi Olumsuz Etkilemesi

Türk sosyal güvenlik sisteminin sorunları gelişmiş ülkelerin genellikle yaşlanan nüfuslarına dayalı sosyal problemlerinden ayrılmakta ve “krizin etkilerinin ekonominin yapısal nitelikli bir dizi sorununun bir yansıması olduğunu”, basit bir denge hesabından ibaret olmadığını, göstermektedir. Mesela 1985 nüfus sayımı

neticelerine bakarak yapılan kaba hesaplamalar, mevcut yaş oranları içinde, 1 emekliye 9 aktif çalışan ve prim ödeyen sigortalı olabileceğini gösterirken, var olan durum, 1 emekliye sadece 1,9 aktif sigortalı oranını göstermektedir. Bu bağlamda Türk sosyal güvenlik sisteminin içinde bulunduğu problemlerin, "nüfusun yaşlanması" olgusundan ötürü olmamakta, yapısal ve idari nitelikli etkenlerden dolayı olduğu anlaşılmaktadır (Yeldan, 1999: 87).

1.7.3 Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sosyal Güvenlik Prensiplerine Uygun Olarak İşletilmemesi

1970’li yıllarda başlayan ve devam eden zorunlu veya keyfi yanlış uygulamalar ile sosyal güvenlik kurumlarının gelir-gider dengeleri ön planda tutulmamış, “temel sosyal güvenlik ilkelerine aykırı müdahalelerin yapılması sistemin yaşadığı sıkıntıların temel sebeplerinden biri olmuştur” (Korkmaz vd,2007:113).

Sosyal sigortalar nimet-külfet dengesi üzerine kurulan kurumlar olsa da, külfeti ortadan kaldıran uygulamalar olmuştur (Alper ve Tuncay,1997:83). Bu uygulamaların en başında, borçlanma düzenlemeleri gelmektedir.

Getirilen aflar prim ödeme isteğini azaltmasına, sisteme olan güveni azaltmasına, yükümlülüklerini zamanında yerine getireni cezalandırmasına ve sosyal adalet duygusunu zedelemesine sebep olmaktadır Bu uygulama ile “kurumlar, karşılıksız hizmet veren sosyal yardım kuruluşu durumuna getirilmiş ve kamunun dengelerinin olumsuz yönde bozulmasına sebebiyet vermiştir” (Alper ve Tuncay,1997:84).

Sosyal güvenlik sistemindeki nimet-külfet dengesini olumsuz etkileyen diğer uygulamalar ise, “isteğe bağlı sigortalılık ve süper emeklilik” uygulamalarıdır. Bu “uygulamalarda, ödenen primlerle sağlanan faydalar arasında denge bulunmamakta ve zorunlu sigortalılara olumsuz etki yapmaktadır” (Peker,1997:26).

1.7.4 Kaynak Yetersizliği ve Finansman Sorunları

Türkiye’de enflasyon sosyal güvenlik mekanizmasını senelerce negatif olarak etkileyen nedenlerden bir diğeridir. Ülkemizde 1980’li senelerden bu yana yaşanan enflasyon sebebiyle, var olan kaynak değerlendirme sistemi yeterli olamamış ve sosyal güvenlik kaynakları enflasyon sebebiyle erimiştir. Fakat sosyal güvenlik sistemini negatif yönde etkileyen enflasyonun bilhassa 2002 senesinden itibaren düşmeye başlamasıyla beraber, bu etkinin ortadan kalktığı söylenebilir. Sosyal güvenlik sisteminde, aktif pasif dengesinin sağlanamaması da sistemin esaslı problemlerindedir. “Sosyal güvenlik sisteminin gelirleri yeterli olmadığından, hazineden her sene transfer yapılmaktadır (Gümüş, 2008: 17).

Tablo 5.2008-2012 Yılları Arası Sosyal Güvenlik Kurumu Toplam Sağlık Harcamaları

YILLAR	2008-2012 YILLARI ARASI SOSYAL GÜVENLİK KURUMU TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI (Milyon TL)			
	İLAÇ	TEDAVİ	DİĞER	TOPLAM
2008	10.717	13.953	677	25.347
2009	13.161	15.129	521	28.811
2010	13.547	18.469	493	32.509
2011	14.144	21.848	550	36.542
2012 - Ocak	1.236	2.457	47	3.740
2012 - Şubat	1.106	2.339	45	3.489
2012 - Mart	1.132	2.360	55	3.547

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, sosyal Güvenliğe İlişkin Temel Parametreler, Ağustos, 2012.

Tablo incelendiğinde; 2008 yılında ilaç harcamaları 10.717 olup 2011 yılsonu itibariyle bu rakam 14.144 olarak artış göstermiştir. Benzer şekilde; tedavi harcamaları 2008 yılında 13.953 olarak ifade edilirken bu rakam 2011 yılında 21.848’e yükselmiştir. Diğer sağlık harcamalarında düşüş yaşanırken; toplam Sosyal Güvenlik

Kurumu sağlık harcamaları 2008 yılında 25.347 olarak tespit edilmiş olup 2011 yılında bu rakam 36.542'ye yükselmiştir.

1990'lı senelerden itibaren Türkiye emeklilik sisteminin gerçek bir finansman krizine girmesinin nedenlerini şu şekilde özetlemek söz konusudur (Gümüş, 2010: 16):

- Emekliliğe hak kazanma yaşının siyasal kazanımlar için sık sık değiştirilmesi,
- Emeklilik hak kazanma yaşının nispeten düşük tutulması,
- Prim tahsilât problemlerine çözüm bulunamaması,
- Prim affı uygulamalarının sürdürülmesinin insanları bu yönde beklenti içine koyması, bu bağlamda prim tahsilâtını olumsuz etkilemesi,
- Emeklilik yaşı değişikliğinin erken emeklilik uygulamalarıyla neticelenmesi,
- Sigorta primlerinin hesaplanmasına esas teşkil eden matrahın çeşitli indirim ve istisnalarla son derece düşük seviyede tespit edilmesi
- Prim ödeyenlerin veya iştirakçilerin sayısının kayıt dışı yapısal problemlerinden ötürü son derece sınırlı olması,
- Sosyal güvenlik sistemine ilişkin tutarlı devlet politikasının oluşturulamaması,
- Seneler itibariyle emekli sayısının yükselmesi,
- 1990 öncesi dönemde toplanan prim gelirlerinin siyasi hedefler kapsamında ya da sosyal güvenlik ile ilgisi olmayan diğer kamu hizmetleri için kullanılması,
- Sıklıkla çıkarılan borçlanma kanunları ve hizmet borçlanması,
- Prim karşılığı olmayan ödemelerin kurum kaynaklarından karşılanması,
- Ödenen emekli aylıkları ile primler arasındaki ilişkinin çok zayıf tutulması,
- Kurumsal ve yönetsel problemler.

Dikkat edilmesi gereken, “aktif-pasif dengesizliğine sebep olan ve finansman açığına neden olan diğer bir konu da kayıt dışı istihdamdır”. “Kayıt dışı istihdam”, *“formel bir sektörde çalışmakla beraber, kayıtlara yansımayan ve yasal olmayan çalışma biçimleri”* (Güloğlu, 2000: 220). İş gücü piyasasında yaşanan kayıt dışılık, yapısal problemlerin ilklerindedir. “Bu durumun sosyal güvenlik bakımından önemli olan tarafı, sistemde potansiyel prim gelirlerinin azalması, daha sonra siyasi kaygılar” ile “ya da hükümetin sunduğu farklı gerekçeler ile getirilen prim afları, hizmet borçlanması gibi sistemde ayrıcalıklar” yaratmasıdır. “Bu tür ayrıcalıklar kayıt dışılığı

bir nevi teşvik etmekte ve sistemde gider artışına” sebep olmaktadır. “Nitekim 1990 senesinde tarım dışı istihdamın %25’i, 2006” senesine gelindiğindeyse %32,7’si sosyal sigorta kuruluşlarına bağlı olmadan çalışan kayıt dışındaki “işgücünü vermektedir“(Gümüş, 2008: 9)

Aşağıdaki tabloda 2015-2016 yıllarındaki sağlık harcamaları yer almaktadır.

Tablo 6.2015-2016 Yıllarında Sağlık harcamaları

	(Milyon TL)					
	Toplam		Genel devlet		Özel sektör	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Toplam sağlık harcaması	104 568	119 756	82 121	94 012	22 446	25 744
Cari sağlık harcaması	96 786	112 540	75 622	88 279	21 163	24 261
Hastaneler	51 083	60 141	41 521	49 099	9 562	11 042
Evde hemşirelik bakımı	1	1	-	-	1	1
Ayakta bakım sunanlar	12 341	14 257	8 857	10 283	3 484	3 974
Perakende satış ve diğer tıbbi malzeme sunanlar	25 888	29 321	19 122	21 675	6 766	7 646
Halk sağlığı programlarının sunumu ve yönetimi	4 374	5 355	4 374	5 355	-	-
Genel sağlık yönetimi ve sigorta	416	498	241	272	174	227
Sınıflandırlamayan diğer kategori	2 683	2 967	1 507	1 596	1 176	1 371
Yatırım	7 782	7 216	6 499	5 733	1 283	1 483

Sağlık harcaması gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) %4,6’sını oluşturmuştur. Sağlık harcamalarının %78,5’i genel devlet bütçesinden karşılanmıştır. Sağlık harcamalarının devlet bütçesi üzerindeki yükü fazladır bu da bütçe dengesini olumsuz etkilemektedir. Bu durumda devlet sağlık harcamalarını karşılayabilmek için sigorta prim oranlarını yüksek tutmaktadır. Bu durum da işvereni kayıt dışına itmektir.

Bundan dolayı Türkiye’de kayıt dışı istihdamın yaygınlığı bilinen bir gerçektir. Böyle bir çalışmanın yoğun olması sosyal güvenlik kurumlarının prim kaybına sebep olmaktadır. Bunun yanında diğer bir problem de kayıt dışı çalışanların maluliyet, hastalık ve yaşlılık durumlarında hiçbir sosyal güvenceye sahip olmamasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi: Mevcut Durum

2.1.1 Bireysel Emeklilik Kavramı

Sosyal güvenlik sistemindeki yükü azaltmak ve kişilerin çalışmadıkları ileriki yaşlarında refah düzeylerini yükseltmek için bireysel emeklilik sistemi uygulamaya konmuştur. BES “esas olarak, yalnızca emeklilik riskine karşı garanti sağlamaktadır” ve “Ölüm veya maluliyet halinde ise katkı paylarının ve gelirlerinin toptan ödeme suretiyle geri ödenmesi söz konusudur.”

2.1.2 Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Gayesi

“Bireysel emeklilik sisteminin amacı, 4632 sayılı” “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun” birinci maddesinde “Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ve emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesidir (Su, 2001). Ayrıca, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasının sağlanması, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir” şeklinde ifade edilmiştir.

“Bu kanunun amacı, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi” sayesinde “emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratılmasıdır.” Ayrıca “istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması” amaçlanmaktadır (T.C. Resmi Gazete, 2001a)

2.1.2.1. Sosyal Amaçlar

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin gayesi insanların çalışma gücünü yitirdiği ileri yaşlarda bir birikiminin veya bir maaşını olmasını sağlayarak daha rahat hayatını sürdürmesine yardımcı olmaktır. Bu gayeyle BES'e dahil olanlar ödedikleri prime ilaveten devlet katkısıyla beraber bu imkandan yararlanmaktadır. (Önal, 2001: 75; Gaygısız, 2010: 11).

2.1.2.2. Ekonomik Amaçlar

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin hedeflerine dikkat edildiğinde, ekonomik hedeflerin sosyal hedeflerden daha fazla ön planda olduğu biçiminde bir netice ortaya çıkmaktadır. Bu da, sistemin yarattığı en ciddi istek daha çok ekonomik yöndedir (Satır, 2008: 19).

Ülkenin Sosyal Güvenlik Sistemi'nden kaynaklanan yükünü hafifletmek, iktisadi şartlarına katkı sağlamak da Bireysel Emeklilik Sistemi'nin ekonomik gayelerindedir (Derelioğlu, 2000: 15).

2.1.3. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Özellikleri

4632 sayılı kanun 6. maddesine göre katılımcının emeklilik hakkı kazanabilmesi için, sisteme girdiği tarihten itibaren en az on yıl sisteme katkı yapması ve 56 yaşını tamamlaması gerekmektedir. Katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir kısmını ya da tamamını bir defada toplu olarak ödenmesini isteyebileceği gibi, maaş şeklinde de ödenmesini talep edebilir. Şirket, katılımcının bu talebini emeklilik hak ediliş tarihinden itibaren yedi iş günü içerisinde yerine getirmek zorundadır.

Bireysel emeklilik katılımcısının “sisteme yapmış olduğu katkılar, katılımcının seçtiği plan dâhilinde profesyonel portföy yöneticisi tarafından yönetilmektedir.” Ayrıca katılımcı emeklilik şirketlerini değiştirseler dahi,” katkılarını aynı hesapta” izleyebilmektedir (Özbolet, 2004:69). “Bireysel emeklilik sisteminde katılımcılara ödedikleri katkı paylarının getiri miktarı için her hangi bir garanti verilmemektedir.”

Fonlarının malvarlığı, 4632 sayılı kanun, emeklilik sözleşmesi, fon içtüzüğü ve ilgili diğer mevzuattan doğan yükümlülükler dışında hiçbir amaçla kullanılamaz. Emeklilik yatırım fonlarının malvarlığı; rehin edilememekte, teminat gösterilememekte, üçüncü şahıslar tarafından haczedilememekte ve iflas masasına dâhil edilememektedir. Ancak, bu durum katılımcının emeklilik döneminde üçüncü kişilere karşı borçlarında geçerli olmayıp rehin, haciz ve iflasa muhatap olabilmektedir.

“Bireysel emeklilik sisteminin işleyişinde çoklu ilişkiler bulunmaktadır.” Ayrıca “Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu sistemin en tepesinde yer almaktadır”. SPK ile “Hazine Müsteşarlığı” sistem içerisinde devleti temsil etmektedir (Bacak, 2005:166-167):

- “Kamu sosyal güvenlik sistemine alternatif değil tamamlayıcı niteliktedir.
- Katılım zorunlu değildir (gönüllülük esası)
- Belirlenmiş katkı esasına dayanır.
- Birikimleri tercihe göre yönlendirme hakkı vardır.
- Birikimler bireysel hesaplarda ayrı ayrı izlenir.
- Bireysel emeklilik hesabı başka bir şirkete aktarılabilir.
- Kamu, gözetim ve denetimden sorumludur.
- Bireysel emeklilik sisteminde hizmet sunumunda uzmanlaşma öngörülmüştür.
- Şeffaflık ve katılımcıların bilgilendirilmesi önemlidir.”

Ülkemizde de bireysel emeklilik vasıtasıyla özel tasarrufun artırılmasına halkın ilgisini çekme adına bireysel emeklilik katılımcılarının yatırımlarına %25 devlet desteği verilmektedir. Bu şekilde halkın daha fazla tasarrufa yönelmesi ve bu tasarrufların aracı kurumlarca piyasa içinde yatırım olarak değerlendirilmesi vasıtasıyla ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir.

2.2.Bireysel Emeklilik Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Sorumlulukları

Emeklilik sözleşmesinin tanımı 4632 sayılı kanunun 4. Maddesinde tanımlanmıştır. “Buna göre emeklilik sözleşmesi, katılımcının sisteme girmesine, sistemden ayrılmasına, emekli olmasına, katkıların ödenmesine”, ve “bu katkıların bireysel emeklilik hesaplarında izlenmesine, fonlarda yatırıma yönlendirilmesine” ve “katılımcı veya lehdarına yapılacak ödemelere ilişkin esaslar ile tarafların diğer hak

ve yükümlülüklerini düzenleyen”, ve “katılımcı ve şirketin taraf olarak yer aldığı” bir akittir.

Bireysel emeklilik sözleşmesinin tarafları, 4632 sayılı kanun 6. Maddesinde ifade edildiği gibi, bireysel emeklilik şirketi ve katılımcı ya da katılımcı nam ve hesabına sözleşme yapan kişi ya da kişilerdir.

“Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dâhilinde, şirket” tarafından “açılacak bireysel emeklilik hesabına katkı” yapmaktadır. “Katılımcı, emeklilik” sözleşmesine bağlı olarak, katkı payını aynı şirkete ait birden fazla fon arasında paylaşabilmektedir. Emeklilik şirketi en geç yedi is günü içinde talebi gerçekleştirmek zorundadır (çevrimiçi, <http://www.tsb.org.tr/default.aspx?pageID=654&yid=93>, erişim tarihi: 06.04.2018).

Bireysel emeklilik şirketi yedi is günü içerisinde bu talebi yerine getirmez ise katılımcının dahil olacağı fonun dahil olmak istediği dönemin pozitif faydasının iki katı tutarında gecikme cezasına çarptırılır. Grup emeklilik” üyeleri hesabına kısmen veya tamamen katkı yapılması durumunda, bireysel emeklilik hesaplarından ayrı olarak takip edilir” ve “Grup emeklilik hesaplarındaki birikimlere ilişkin hakların kullanımı ve yükümlülükleri emeklilik sözleşmesince belirlenir”. Ayrıca “Katılımcının bu birikimlere hak kazanma süresi katılımcının grup emeklilik sözleşmesine giriş tarihinden itibaren beş yılı aşamaz.”

2.2.1. Katılımcının Hak ve Sorumlulukları

Bireysel emeklilik sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle birlikte katılımcı adına bireysel emeklilik hesabı açılır. Bireysel emeklilik sistemi hakkında yönetmelikte katılımcının hak ve yükümlülükleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Katılımcı emeklilik sözleşmesindeki şartlar çerçevesinde katkı payı ödemeye ara verebilmektedir. Aynı zamanda katılımcı, mevcut planında en az bir yılını tamamladıktan sonra emeklilik planını ve emeklilik şirketini; ihtiyaçları doğrultusunda da mevcut fon dağılımını değiştirebilmektedir. Bu durumda katılımcı için oluşturulacak yeni emeklilik sözleşmesi için giriş aidatı alınmaz. Katılımcının emekliliğe hak kazanabilmesi için sisteme giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl kalmak koşulu ile 56 yaşını doldurması gerekmektedir.

2.2.2. Emeklilik Şirketinin Hak ve Sorumlulukları

Bireysel emeklilik sözleşmesinin tarafları, 4632 sayılı kanun 6. Maddesinde ifade edildiği gibi, bireysel emeklilik şirketi ve katılımcı ya da katılımcı nam ve hesabına sözleşme yapan kişi ya da kişilerdir (Şen, 2000).

“Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dâhilinde”, emeklilik şirketi tarafından “açılacak bireysel emeklilik hesabına katkı” yapmaktadır. “Katılımcı, emeklilik” sözleşmesine bağlı olarak, katkı payını “aynı şirkete ait birden fazla” fon arasında paylaşırabilmektedir.

“Bireysel emeklilik” şirketi yedi iş günü içerisinde bu talebi yerine getirmez ise katılımcının dahil olacağı fonun dahil olmak istediği dönemin pozitif faydasının iki katı tutarında gecikme cezasına çarptırılır. Grup emeklilik “üyeleri hesabına kısmen veya tamamen katkı yapılması durumunda, bu katkılar ile getirileri bireysel emeklilik hesaplarından ayrı olarak takip edilir”. Grup emeklilik hesaplarındaki “birikimlere ilişkin hakların kullanımı ve yükümlülükleri emeklilik sözleşmesince belirlenir” ve “Katılımcının bu birikimlere hak kazanma süresi katılımcının grup emeklilik sözleşmesine giriş tarihinden itibaren beş yılı aşamaz.”

Kanunda, bireysel emeklilik şirketinin hak ve yükümlülükleri şu şekilde açıklanmıştır: Bireysel emeklilik şirketi emekliliğe hak kazanan katılımcının birikimlerinin ödenmesi talebini katılımcının hak sahibi olduğu tarihten 7 iş günü içerisinde yerine getirmekle yükümlüdür. Katılımcının emeklilik hesabındaki birikimlerini farklı bir şirkete aktarılmasını talep etmesi durumunda, talep tarihi itibarıyla yine en geç 7 gün içerisinde gerçekleştirmek durumundadır. Emeklilik şirketi, katılımcının dahil olduğu emeklilik planının asgari katkı payı tutarını belirlemekle; şirket hesaplarına geçen bu katkı payı tutarlarını da en geç iki iş günü içerisinde yatırıma yönlendirmekle yükümlüdür (çevrimiçi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/04/20010407.htm>., erişim tarihi: 03.04.2018).

2.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları

Bireysel emeklilik sisteminin finansmanı, katılımcıların ödemiş olduğu katkılar, fon varlıkları veya fon gelirleri üzerinden yapılan yönetim gider ödemeleri ve

fon işletim masrafı kesintilerinden oluşmaktadır (Uğur, 2004: 19). Giriş aidatını bireysel emeklilik şirketi katılımcıların sisteme ilk girişi sırasında ve yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması halinde talep etmektedir. Giriş aidatı en fazla bir yıl içerisinde taksitler halinde ödenebilir. Giriş aidatı, yönetim ve fon işletim giderleri miktarı ya da oranları ve bunlara ilişkin esas ve usuller kurulun uygun görüşü alınarak, Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenir. Bireysel emeklilik “hesaplarından yapılacak her türlü kesintilerin ve giriş aidatlarının emeklilik sözleşmesinde ve yapılacak ilan ve reklamlarda açık olarak belirtilmesi” gerekmektedir. Giriş aidatı, “aylık asgari ücretin brüt tutarı kadar giriş aidatı” olabilmekle beraber daha az ya da hiç alınmaması da söz konusudur (Tantan, 2001). Katılımcı birikimlerini “başka bir emeklilik şirketine” transfer ederken de “yeni emeklilik şirketi “katılımcının daha önce giriş aidatı ödeyip ödemediğine bakmaksızın, giriş aidatı talep edememektedir (Uğur, 2004: 19-20).

2.3.1. Katılımcının Katkı Payı Ödemeleri

Mevzuat dahilinde tanımlanmış olan bir asgari katkı payı uygulaması yoktur. Ayrıca, yer alınan plan hükmünde belli bir miktarda katkı payı ödemesi tahmin edilebilmektedir.

- Ödenen katkı payı ödemeleri, şirket hesaplarına intikalinde devam eden süreçte en geç ikinci iş gününde katılımcı ya da mevcutsa sponsor firmalar aracılığıyla saptanan fonlar için lazım olan komutlar verilerek yatırıma teşvik edilmektedir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=485>).

Şirket hesaplarına yansıyan fakat kime ait olduğu saptanamayan ödemeler, intikal tarihinden sonra iki iş günü içerisinde kaynağına geri verilir.

- “Şirket, ilgili bankalarla sözleşmesi kapsamında bir blokaj süresi tanımlayarak ödemelerin blokaj süresi sonunda katkı şirket hesaplarına intikali koşulunu koyabilmektedir” ve “Bu koşulun olması durumunda, ödenen katkı payı, ilgili blokaj süresi sonunda yatırıma yönlendirilmektedir.” (çevrimiçi, <http://www.egm.org.tr/?pid=485>).

2.4.Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Mevcut Durumu

11.05.2018 tarihi itibarı ile BES katılımcılarının

Fon Tutarı: 70.835,3 milyon TL,

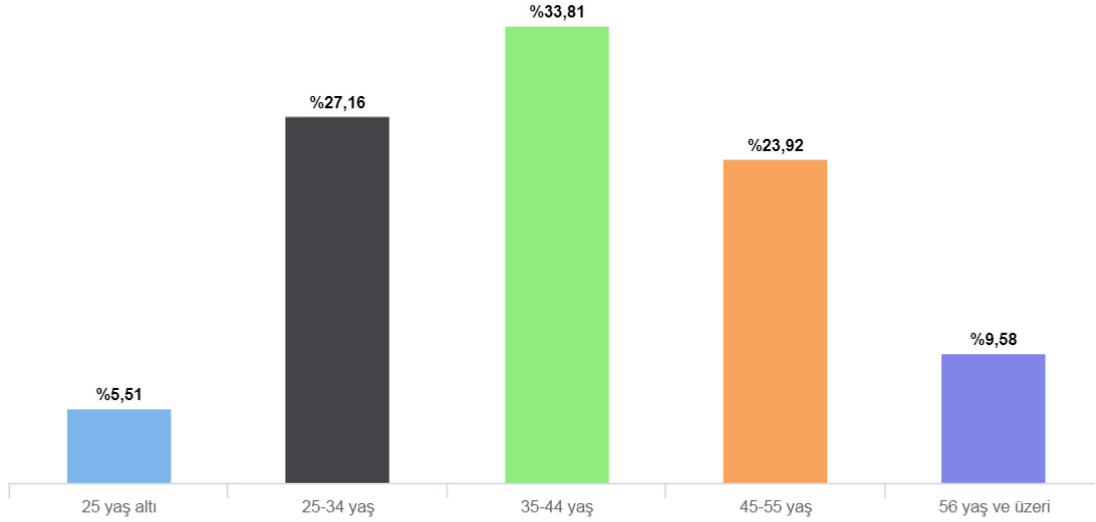
Devlet Katkısı Fon Tutarı: 10.413,8 milyon TL,

Şirketlerin Katılımcılarının Toplamı:6.968.087 kişi,

Katkı Payı Tutarı: 55.457,2 milyon TL,

Yatırıma Yönelen Tutar: 54.623,2 milyon TL’dir.

Aşağıdaki grafikte katılımcıların yaş dağılımları görülmektedir.

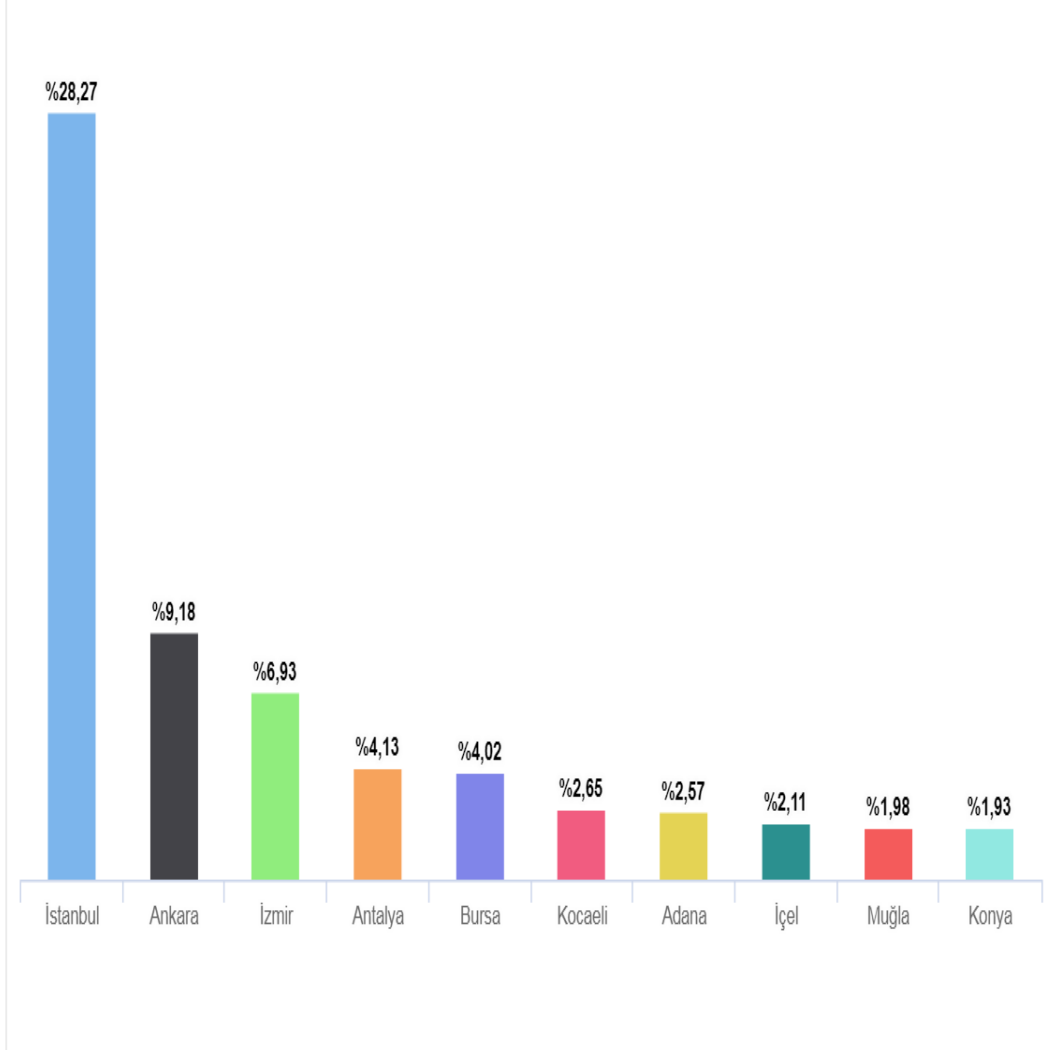

Kaynak: EGM İstatistikleri

Şekil 1.Katılımcıların yaş dağılımları

Katılımcılar arasında en yüksek katılım oranına sahip olan 35-44, 25-34 ve 45-55 yaş gruplarıdır.

Aşağıdaki grafikte katılımcıların yerleşik olduğu il dağılımı dağılımları görülmektedir.

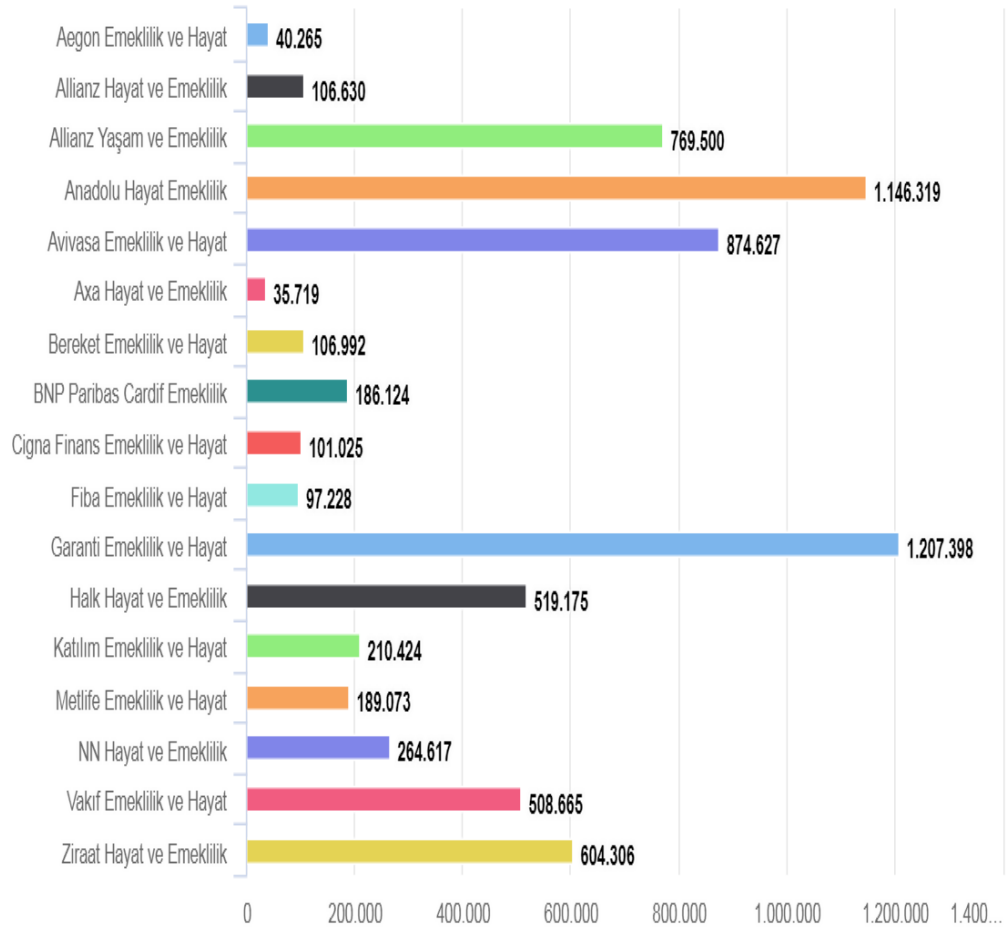

Kaynak: EGM İstatistikleri

Şekil 2.En Fazla Katılımcının Yerleşik Olduğu İlk 10 İl

En Fazla Katılımcının Yerleşik Olduğu il sıralamasında İstanbul ilk sıradadır. Onu Ankara ve İzmir takip etmektedir.

Aşağıdaki grafikte katılımcıların emeklilik şirketlerine göre sayı dağılımları görülmektedir.

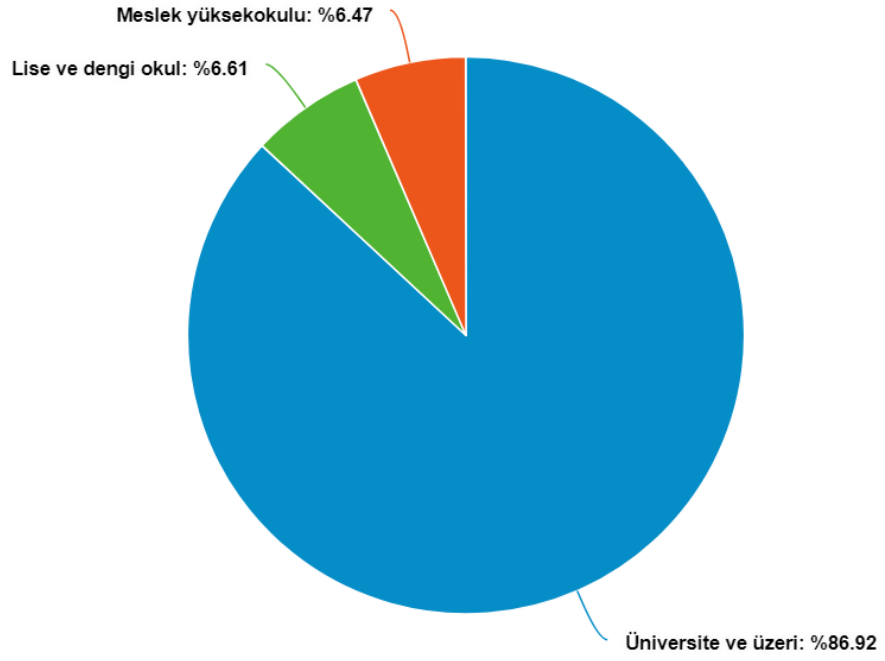

Kaynak: EGM İstatistikleri

Şekil 3. Katılımcı sayısı

Katılımcı sayısı incelendiğinde en fazla katılımcıya sahip olan Garanti Emeklilik ve Hayattır. Onu Anadolu hayat Emeklilik ve Avivasa Hayat ve Emeklilik şirketleri takip etmektedir.

Aşağıdaki grafikte Bireysel emeklilik araçlarının eğitim düzeyleri dağılımları görülmektedir.

Kaynak: EGM İstatistikleri

Şekil 4. Bireysel emeklilik araçlarının eğitim düzeyleri

Bireysel emeklilik araçlarının eğitim düzeyleri incelendiğinde %86,92 sinin üniversite ve üzeri mezuniyete sahip olduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın amacı bireylerin bireysel Emeklilik sistemiyle ilgili algılarını araştırmaktır.

3.2.Evren Örneklem:

İstanbul'daki bir bankanın Bakırköy ilçesindeki müşterileri ve çalışanları çalışmanın evrenini teşkil etmektedir. Bu müşteriler ve çalışanlardan 150 kişi de “araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir”.

3.3.Sınırlılıklar:

“Bu araştırma” İstanbul'daki bir bankanın Bakırköy ilçesindeki müşterileri ve çalışanlarına o an yapılan anket sonucunda 150 kişinin verdiği yanıtlarla sınırlandırılmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması

Veriler banka müşterilerine ve çalışanlarına uygulanmıştır. Araştırmada Kullanılan Ölçek Orhan (2015)'ın “Bireysel emeklilik sistemi ve genç tüketicilerin algı ve tutumları üzerine bir araştırma” isimli çalışmadan alınmıştır. Ölçekteki sorular “kesinlikle katılmıyorum’ dan kesinlikle katılıyorum’ a 5 likert şeklindedir.

3.5.Verilerin Analizi:

Araştırmada toplanan veriler ‘‘SPSS 22’’ yazılımlında girilmiştir. Sosyo demografik değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri tablolaştırılmıştır. Ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri yapılmıştır. Ölçeklerin sosyo demografik değişkenlere göre farklılaşmasını araştırmak için ‘‘parametrik testler olan bağımsız örneklem t testi ve anova testi kullanılmıştır’’. Hipotez testlerinde ‘‘bağımsız örneklem t testi’’, ‘‘ikiden fazla değişken olduğunda anova testi’’ uygulanmıştır.

BULGULAR

Güvenilirlik Testi

Güvenilirlik testine ilişkin tablo aşağıdadır:

Tablo 7.”Cronbach Alpha Tablosu”

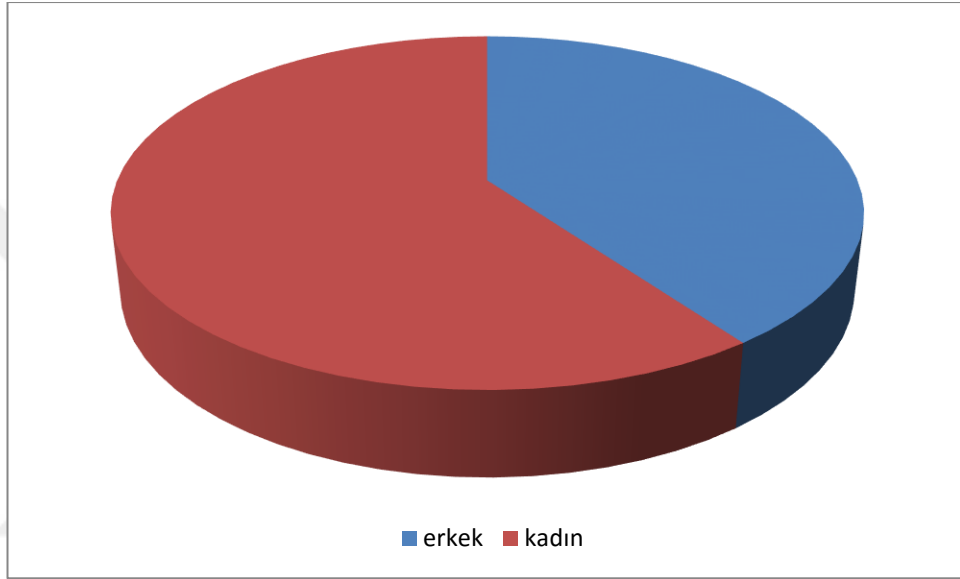
	Cronbach's Alpha	N of Items
BES Algı Ölçeği	,819	20

α değeri,	$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise	Güvenilir değil
	$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise	Düşük güvenilirlikte
	$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise	Oldukça güvenilir
	$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$	ise	Yüksek güvenilirdir.

“Yukarıdaki tabloda görülen cronbach alpha değerleri referans aralığa göre incelendiğinde” BES Algı “Ölçeği yüksek derecede güvenilir kategorisine girmektedir”.

Tablo 8.”Cinsiyet dağılımları”

	n	%
erkek	60	40,0
kadın	90	60,0
Total	150	100,0

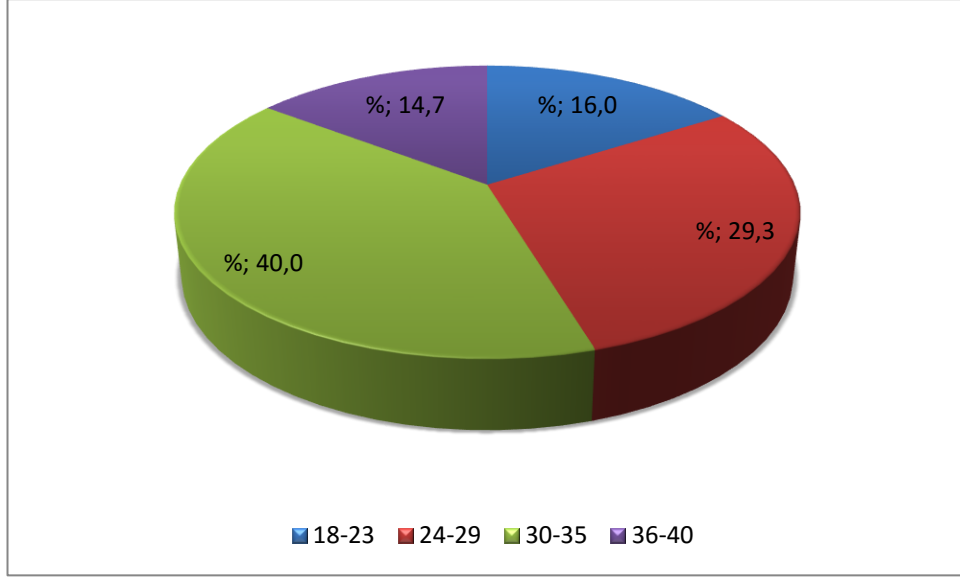

Şekil 5.Cinsiyet dağılımları

“Araştırmaya katılanların” %40’ı “erkek” ve %60’ı “kadınlardan” oluşmaktadır.

Tablo 9.Yaş dağılımları

	n	%
18-23	24	16,0
24-29	44	29,3
30-35	60	40,0
36-40	22	14,7
Total	150	100,0

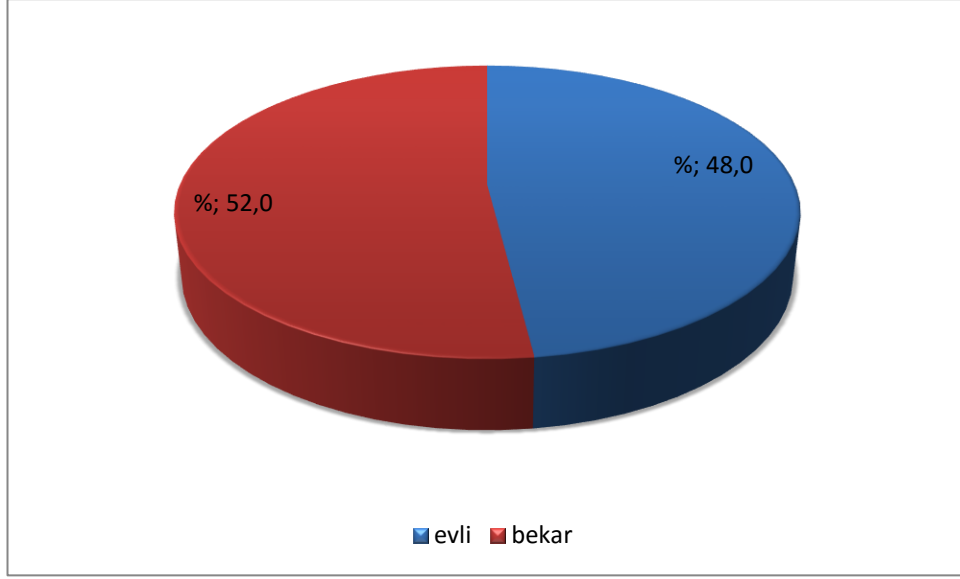

Şekil 6.Yaş dağılımları

Araştırmaya katılanların %16'sı 18-23, %29,3'ü 24-29, %40 ı 30-35, %14,7'si 36-40 yaş aralığındadır.

Tablo 10.Medeni durum dağılımları

	n	%
evli	72	48,0
bekar	78	52,0
Total	150	100,0

Şekil 7. Medeni durum dağılımları

Araştırmaya katılanların %48'i evli, %52'si ise bekaardır.

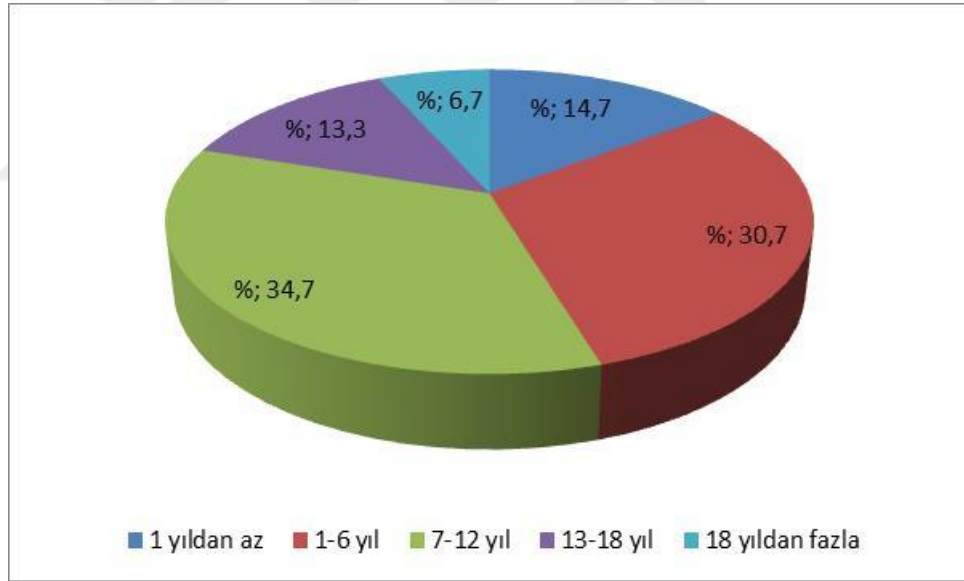
Tablo 11. Medeni duruma göre cinsiyet dağılımları

		medeni durum		Total
		evli	bekar	
erkek	n	38	22	60
	%	25,30%	14,70%	40,00%
kadın	n	34	56	90
	%	22,70%	37,30%	60,00%
Toplam	n	72	78	150
	%	48,00%	52,00%	100,00%

Tabloda görüldüğü üzere bekar olanlarının %14,7'si erkek ve %37,30' u kadındır. Evli olanlarının %25,30' i erkek ve %22,70 'i kadındır.

Tablo 12.Mezuniyet durumu dağılımları

	n	%
ilkokul	2	1,3
ortaokul	2	1,3
lise	22	14,7
yüksekokul	44	29,3
lisans	70	46,7
lisansüstü	10	6,7
Total	150	100,0

Şekil 8.Mezuniyet durumu dağılımları

Araştırmaya katılanların %1,3'ü ilkokul, %1,3'ü ortaokul, %14,07'si lise, %29,3'ü yüksekokul, %46,7'si lisans, %6,7'si lisansüstü mezunudur.

Tablo 13. Mezuniyet durumuna göre cinsiyet dağılımları

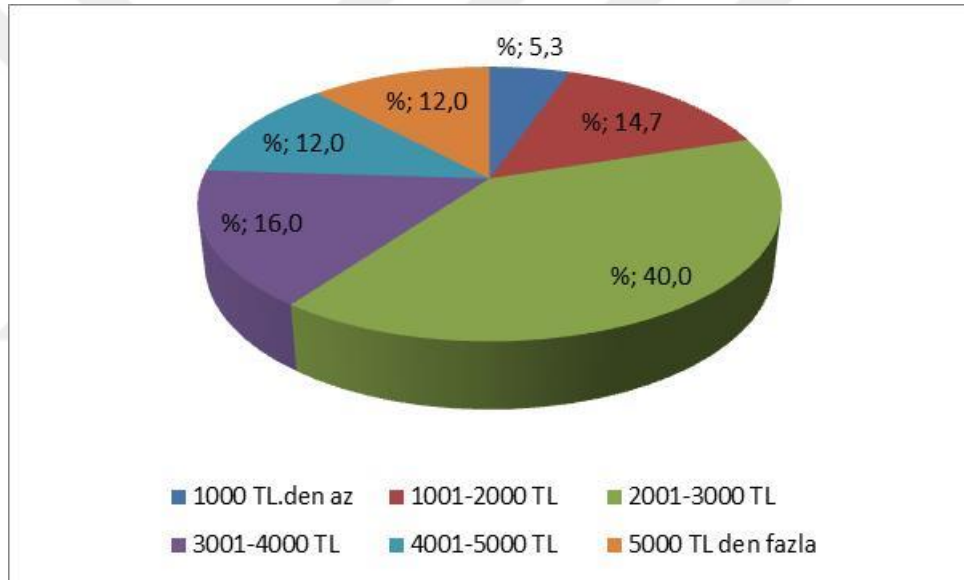
		cins		Total
		erkek	kadın	
ilkokul	N	2	0	2
	%	1,3%	0,0%	1,3%
ortaokul	N	2	0	2
	%	1,3%	0,0%	1,3%
lise	N	14	8	22
	%	9,3%	5,3%	14,7%
yüksekokul	N	14	30	44
	%	9,3%	20,0%	29,3%
lisans	N	22	48	70
	%	14,7%	32,0%	46,7%
lisansüstü	N	6	4	10
	%	4,0%	2,7%	6,7%
Toplam	N	60	90	150
	%	40,0%	60,0%	100,0%

Tabloda görüldüğü üzere ilkokul mezunlarının %1,3'ü erkek ve kadın hiç yoktur. Ortaokul mezunlarının %1,3'ü erkek ve hiç kadın yoktur. Lise mezunlarının %9,3'ü erkek %5,3'ü kadındır. Yüksekokul mezunlarının %9,3'ü erkek %20'si kadındır. Lisans mezunlarının %14,7'si erkek %32,'i kadındır. Lisansüstü mezunlarının %4,0'ü erkek %2,7'si kadındır.

Tablo 14.Aylık gelir dağılımları

	n	%
1000 TL.den az	8	5,3
1001-2000 TL	22	14,7
2001-3000 TL	60	40,0
3001-4000 TL	24	16,0
4001-5000 TL	18	12,0
5000 TL den fazla	18	12,0
Total	150	100,0

Şekil 9.Aylık gelir dağılımları

Araştırmaya katılanların %5.3'ü 1000 TL. den az, “%14.7’si 1001-2000 TL”, %40’ı “2001-3000 TL”, %16’sı “3001-4000 TL”, %12’si “4001-5000 TL”, %12’si “5000 TL den fazla aylık gelire sahiptir”.

Tablo 15.BES Algı Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	Minimu m	Maksimu m	Ortalama	Standart Sapma
1. Bireysel Emeklilik Sistemi hakkında bilgi sahibiyim	150	1,00	5,00	4,2800	,84441
2. Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil olduktan sonra elde edeceğim kazammlarımı biliyorum	150	1,00	5,00	4,1467	,92240
3. Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil olmak için gerekli maddi imkâna sahibim.	150	1,00	5,00	3,9867	1,11720
16. Bireysel Emeklilik Sisteminin toplum nazarında tanınması sisteme katılımı artıracaktır.	150	1,00	5,00	3,7200	1,10593
5.10 yıl süreyle sistemde kalmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan Bireysel. Emeklilik Sisteminden ayrılabilirim.	150	1,00	5,00	3,6667	1,18529
10. Bireysel Emeklilik Sistemi dâhilinde sağladığım tasarrufları kendim yönlendirebilirim	150	1,00	6,00	3,6533	1,00326
12. Bireysel Emeklilik sisteminin ikinci bir emeklilik fırsatı sunmaktadır.	150	1,00	5,00	3,6267	1,10852
17. Bireysel Emeklilik fonlarına yönlendiren sigorta şirketleri yararlıdır	150	1,00	5,00	3,5200	,98798
11. Bireysel Emeklilik Sistemi etkin bir emeklilik yöntemidir.	150	1,00	5,00	3,4933	,98816
20. Bireysel Emeklilik Sisteminin tanınmasında sosyal medya etkili bir araçtır.	150	1,00	5,00	3,4800	1,19686

14. Bireysel Emeklilik Sistemi etkin bir tasarruf aracıdır.	150	1,00	5,00	3,4667	1,02758
6. Bireysel Emeklilik Sistemi için 10 yıllık birikim süresi yeterlidir.	150	1,00	5,00	3,3733	1,07158
8. Devlet tarafından Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik gerekli düzenlemeler yapılmaktadır	150	1,00	5,00	3,3467	1,15268
13. Bireysel Emeklilik Sistemi sayesinde çalıştığım dönemdeki yaşam standartımı emekli olunca da sürdürebilirim	150	1,00	5,00	3,3333	1,05338
9. Bireysel Emeklilik Sistemi dahilinde belirlenen 56 emeklilik yaşı uygundur.	150	1,00	5,00	3,3333	1,07857
18. Bireysel Emeklilik fonlarına yönlendiren Bankalar yararlıdır.	150	1,00	5,00	3,3200	1,12518
4. Birden fazla BES yaptırabilirim	150	1,00	5,00	3,2667	1,41263
19. Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik görsel ve yazılı medya aracılığı ile yapılan tanıtımlar yeterlidir.	150	1,00	5,00	3,0933	1,26038
15. Bireysel Emeklilik Sistemi vergi avantajı sağlamaktadır.	150	1,00	5,00	2,9467	1,19162
7- Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik düzenlenen teşvik kampanyaları yeterlidir.	150	1,00	5,00	2,8000	1,06185
Valid N (listwise)	150				

BES Algı Ölçeğinin tanımlayıcı istatistiği incelendiğinde en yüksek ortalamaya sahip olan “. Bireysel Emeklilik Sistemi hakkında bilgi sahibiyim” (Ort: 4,2800) ifadesidir. En düşük ortalamaya sahip olan ise “7- Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik düzenlenen teşvik kampanyaları yeterlidir.” (Ort: 2,8000) ifadesidir.

SOSYO DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE ÖLÇEK ARASINDA FARKLILAŞMA DURUMU KARŞILAŞTIRMA

Ölçeklerin normallik testi

Sosyal Bilimlerdeki verilerde normallik testi sonucunda çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Tabachnick and Fidell, 2013).

Araştırmada normallik testi yapılmış ve test sonucunda aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 16. Normallik testi

	BES Algı Ölçeği
Çarpıklık	,168
Basıklık	1,059

“Yukarıdaki tabloda araştırmadaki verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları -1,5 ile +1,5 arasında olduğundan verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir”.

Tablo 17.’BES Algı Ölçeğinin Cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
erkek	60	3,4617	,39823	-,639	,524
kadın	90	3,5133	,59222		

BES Algı Ölçeğinin Cinsiyet değişkenine göre” farklılaşma durumunu araştırmak” amacıyla “yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda” anlamlı bir farklılık saptanamamıştır ($p>0,05$)”

Tablo 18.”BES Algı Ölçeğinin Yaş değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
18-23	24	3,3042	,55028	4,467	,005
24-29	44	3,6682	,55417		
30-35	60	3,5233	,34536		
36-40	22	3,2636	,69148		
Total	150	3,4927	,52243		

BES Algı Ölçeğinin “yaş değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). “Anlamlı değişkenin kendi aralarındaki farklılaşmayı “tespit etmek” için “post hoc karşılaştırma testlerinden tukey kullanılmıştır.”

Tablo 19.”TUKEY Çoklu Karşılaştırma Tablosu”

		Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.
18-23	24-29	-,36402*	,12817	,026
	30-35	-,21917	,12199	,279
	36-40	,04053	,14909	,993
24-29	18-23	,36402*	,12817	,026
	30-35	,14485	,10025	,474
	36-40	,40455*	,13189	,014
30-35	18-23	,21917	,12199	,279
	24-29	-,14485	,10025	,474
	36-40	,25970	,12589	,170
36-40	18-23	-,04053	,14909	,993
	24-29	-,40455*	,13189	,014
	30-35	-,25970	,12589	,170

24-29 ile 18-23 ve 36-40 yaş gruplarının BES algı puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). 24-29 yaş grubunun BES algı puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Tablo 20.”BES Algı Ölçeğinin medeni durum değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	T	P
evli	72	3,4417	,39850	-1,169	,245
bekar	78	3,5397	,61403		

BES Algı Ölçeğinin medeni durum “değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır ($p > 0,05$)”

Tablo 21.”BES Algı Ölçeğinin mezuniyet durumu değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
ilkokul	2	3,0000	0,00000	1,454	,209
ortaokul	2	3,6000	0,00000		
lise	22	3,3409	,48492		
yüksekokul	44	3,5659	,65564		
lisans	70	3,4686	,38393		
lisansüstü	10	3,7500	,75425		
Total	150	3,4927	,52243		

BES Algı Ölçeğinin mezuniyet durumu “değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır ($p > 0,05$)”

Tablo 22.”BES Algı Ölçeğinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1 yıldan az	22	3,4182	,39053	,542	,705
1-6 yıl	46	3,5761	,55775		
7-12 yıl	52	3,4865	,47559		
13-18 yıl	20	3,4550	,69071		
18 yıldan fazla	10	3,3800	,50177		
Total	150	3,4927	,52243		

BES Algı Ölçeğinin mezuniyet durumu “değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanamamıştır ($p>0,05$).”

Tablo 23.”BES Algı Ölçeğinin aylık gelir değişkenine göre farklılaşma durumu”

	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
1000 TL den az	8	3,4250	,34744	3,886	,002
1001-2000 TL	22	3,2909	,49223		
2001-3000 TL	60	3,4050	,50780		
3001-4000 TL	24	3,8333	,47518		
4001-5000 TL	18	3,6722	,52419		
5000 TL den fazla	18	3,4278	,53254		
Total	150	3,4927	,52243		

BES Algı Ölçeğinin aylık gelir durumu “değişkenine göre farklılaşma durumunu araştırmak amacıyla yapılan anova testi sonucunda anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). “Anlamlı değişkenin kendi aralarındaki farklılaşmayı” tespit etmek için post hoc karşılaştırma testlerinden tukey kullanılmıştır.”

Tablo 24.TUKEY Tablosu

		Ortalama	Standart	
		Fark	Hata	Sig.
		(I-J)		
1000 TL den az	1001-2000 TL	,13409	,20595	,987
	2001-3000 TL	,02000	,18775	1,000
	3001-4000 TL	-,40833	,20365	,345
	4001-5000 TL	-,24722	,21196	,852
	5000 TL den fazla	-,00278	,21196	1,000
1001-2000 TL	1000 TL den az	-,13409	,20595	,987
	2001-3000 TL	-,11409	,12433	,941
	3001-4000 TL	-,54242*	,14724	,004
	4001-5000 TL	-,38131	,15854	,161
	5000 TL den fazla	-,13687	,15854	,955
2001-3000 TL	1000 TL den az	-,02000	,18775	1,000
	1001-2000 TL	,11409	,12433	,941

	3001-4000 TL	-,42833*	,12048	,007
	4001-5000 TL	-,26722	,13406	,351
	5000 TL den fazla	-,02278	,13406	1,000
3001-4000 TL	1000 TL den az	,40833	,20365	,345
	1001-2000 TL	,54242*	,14724	,004
	2001-3000 TL	,42833*	,12048	,007
	4001-5000 TL	,16111	,15554	,905
	5000 TL den fazla	,40556	,15554	,102
4001-5000 TL	1000 TL den az	,24722	,21196	,852
	1001-2000 TL	,38131	,15854	,161
	2001-3000 TL	,26722	,13406	,351
	3001-4000 TL	-,16111	,15554	,905
	5000 TL den fazla	,24444	,16628	,684
5000 TL den fazla	1000 TL den az	,00278	,21196	1,000
	1001-2000 TL	,13687	,15854	,955

2001-3000 TL	,02278	,13406	1,000
3001-4000 TL	-,40556	,15554	,102
4001-5000 TL	-,24444	,16628	,684

3001-4000 TL aylık geliri olanlarla 1001-2000 TL ve 2001-3000 TL olanların BES algı puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$). 3001-4000 TL aylık geliri olanların BES algı puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

SONUÇ

“Bireysel emeklilik sisteminin amacı, 4632 sayılı” “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun” birinci “maddesinde” “Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ve emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesidir. Ayrıca, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasının sağlanması, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir” şeklinde ifade edilmiştir.

BES'in “temel iki amacı ortaya çıkmaktadır. Birincisi; bireylerin yaşlılıklarında kullanmaları amacıyla güvenli bir tasarruf yapmalarına olanak sağlamak”, ve “bu tasarrufları yönlendirmek, düzenlemek ve teşvik etmektir” (Şentürk, 2001). “İkincisi bu tasarrufların güvenli bir şekilde ömür boyu emeklilik maaşı veya paranın geri ödenmesine ilişkin düzenleme ve denetlemenin sağlanmasını yapmaktır”.

Bireysel Emeklilik Sisteminin ulusal ekonomiye tesir eden etkileri bulunmaktadır. Bireysel Emeklilik sayesinde ülkenin üzerindeki Sosyal Güvenlik kamburu azalacaktır.

Bu araştırmada Bireysel Emeklilik Sistemi hakkında halkın görüşlerini araştırmak amacıyla banka müşteri arasından seçilen 150 kişiye anket uygulanarak SPSS programında değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Araştırmaya katılanların %40'ı erkek ve %60'ı kadınlardan oluşmaktadır.

Araştırmaya katılanların %16'sı 18-23, %29,3'ü 24-29, %40 ı 30-35, %14,7'si 36-40 yaş aralığındadır.

Araştırmaya katılanların %48'i evli, %52'si ise bekadır.

Araştırmaya katılanların bekar olanlarının %14,7'si erkek ve %37,30' u kadındır. Evli olanlarının %25,30' i erkek ve %22,70 'i kadındır.

Araştırmaya katılanların %1,3'ü ilkokul, %1,3'ü ortaokul, %14,07'si lise, %29,3'ü yüksekokul, %46,7'si lisans, %6,7'si lisansüstü mezundur.

Araştırmaya katılanların ilkokul mezunlarının %1,3'ü erkek ve kadın hiç yoktur.

Ortaokul mezunlarının %1,3'ü erkek ve hiç kadın yoktur. Lise mezunlarının %9,3'ü erkek %5,3'ü kadındır. Yüksekokul mezunlarının %9,3'ü erkek %20'si kadındır.

Lisans mezunlarının %14,7'si erkek %32,'i kadındır. Lisansüstü mezunlarının %4,0'ü erkek %2,7'si kadındır.

Araştırmaya katılanların %5,3'ü 1000 TL den az, %14,7'si 1001-2000 TL, %40'ı 2001-3000 TL, %16'sı 3001-4000 TL, %12'si 4001-5000 TL, %12'si 5000 TL den fazla aylık gelire sahiptir.

BES Algı Ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip olan “. Bireysel Emeklilik Sistemi hakkında bilgi sahibiyim” (Ort: 4,2800) ifadesidir. En düşük ortalamaya sahip olan ise “7- Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik düzenlenen teşvik kampanyaları yeterlidir.” (Ort: 2,8000) ifadesidir.

BES Algı Ölçeğinin Cinsiyet değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Cinsiyet BES algısında ayırıcı bir değişken olmayabilir.

BES Algı Ölçeğinin yaş değişkenine göre aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. 24-29 yaş grubunun BES algı puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir. Bu yaş grubu teknolojiyi ve gündemi takip ettiğinden bilgi düzeyi farklılaşmaktadır.

BES Algı Ölçeğinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanamamıştır Medeni duruma göre algı puanları birbirine yakındır.

BES Algı Ölçeğinin mezuniyet durumu değişkenine anlamlı bir farklılık saptanamamıştır Mezuniyet durumlarına göre algı puanları birbirine yakındır.

BES Algı Ölçeğinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır 3001-4000 TL aylık geliri olanların BES algı puan ortalamaları diğerlerinden daha yüksektir.

Bu çalışma kapsamında yapılan anket sonuçlarımız Ülkeyi temsil etmez ve genellendirilemez.

Bu araştırma doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkiye’de halka Bireysel emeklilik sisteminin faydaları iyi anlatılmalı ve sisteme giriş daha fazla cazip hale getirilmelidir.
- Bireysel emekliliğe devlet katkısı artırılmalıdır.
- Bireysel emekliliğin diğer yatırım araçlarına göre daha kazandıracadı bir sistem geliştirilmelidir.
- Halkın BES hakkındaki bilinç düzeyini yükseltmek için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, S. “Sosyal Güvenlikte Tek Çatı Tek Yasa”, *İtovizyon*, C.VI, S.64, 2008.
- Alper, E. “Emeklilik Reformları: Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Türkiye”, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul, 2004.
- Arıcı, K. "Sosyal Güvenlik Sistemimiz İçin Yeni Bir Tecrübe: Özel Emeklilik Fonları", *Çimento İşveren Dergisi*, İstanbul, c. 40, s. 3,2001, ss. 3-20.
- Arslan, F. *Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi, Fon Yaratma Kapasitesi ve Sermaye Piyasaları Üzerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul, 2006..
- Aydın, U.,*Sosyal Güvenlik Kurumlarının Çözümünde Özel Sigortalar*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1999.
- Bağlan, C. *Dünyada ve Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya.
- Çubuk, A. „*Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları*”, Ankara, AİTİA Yayınları,1982.
- Demirpehlivan, B. *Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, İstanbul Üniversitesi 2010.
- DPT: “Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı”, Sosyal Güvenlik İhtisas Raporu Ankara, 2007.
- DPT: 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, DPT Yayınları, 2001.
- Egeli, H., *Parafiskalite ve Türkiye’de Sosyal arafiskal Kurumlar*, İzmir, Altınnokta Basın-Yayın-Dağıtım, 2008.

EGM Raporları

Eken, M. H., Gaygısız, H., “Bireysel Emeklilik Şirketlerinde Risk Yönetimi ve Türkiye Örneği”, Maliye Finans Yazıları, 24, 88, (Temmuz 2010)

Elkatmış, M. A. *Bireysel Emeklilik Sistemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.2012.

Elveren, A. H. *Yeni Açılımlar ve Özel Emeklilik Sigortası, Türkiye’de Sigortacılık Sektörünün Sorunları ve Yeni Açılımlar Paneli*, İTO Yayınları, Yayın No: 3, İstanbul. 2001.

Ergenekon, Ç. *Emekliliğin Finansmanı, Global Uygulamalar Işığında Türkiye İçin Bir Özel Emeklilik Modeli Önerisi*, TUGİAD Ekonomi Ödülleri Kitapları–2: İstanbul. 2000.

Ergenekon, Ç. *Özel Emeklilik Fonları Şili Örneğinden Alınacak Dersler*, IMKB Yayınları: İstanbul.1998.

Gaygısız, H.Emeklilik Şirketlerinde Risk Yönetimi ve Türkiye Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul, Kadir Has Üniversitesi

Güvercin, C. H. “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi”, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, C.57, S.2, 2004, s.89.

Güzel, A., Okur, Ali Rıza: *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/>

Korkmaz, E., *Sosyal Güvenlikte Yeni Yaklaşım: Bireysel Emeklilik*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2006-21.

Oral, A. İlhan: *Dünya’da ve Türkiye’de Sosyal Sigortalar Kapsamında Sağlık Sigortaları Uygulamaları*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002.

Orhan, M. Bireysel Emeklilik Sistemi Ve Genç Tüketicilerin Algı Ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2015.

Özbolet, M. *Temel Sigortacılık*, Seçkin Yayınevi: Ankara. 2007.

Satır, A., *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye'deki Uygulaması*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.2008.

Su, M. "Bireysel Emeklilik Fonları Reel Sektörün Finansmanı Açısından Önemli Bir İşlevi Yerine Getirecektir", *Çimento İşveren Dergisi*, c. 42, s. 2, 2003, ss. 2-12.

Su, M. A. "Sigortacılık Açısından Bireysel Emeklilik Sistemi", *Çimento İşveren Dergisi*, İstanbul, c. 3, s. 3, (2001), ss. 22-48.

Susam, N. "Bireysel Emeklilik Sistemi Nedir?", *İktisat Dergisi*, s.74, 2006, ss. 479-480.

Şakar, M. *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, Altıncı Baskı, Beta Yayınları: İstanbul. 2002.

Şen, M. *Özel Emeklilik ve Türkiye İçin Sistem Önerisi*, Rota Yayınları, İstanbul.2000
T.C. Resmi Gazete, 2001a.

Talas, C. *Sosyal Ekonomi*, Altıncı Baskı, Sevinç Yayınları: Ankara, 1983..

Tanrıverdi, H. *Sendikal Profilden Türkiye Gerçekleri*, Hizmet İş Sendikası Eğitim Yayınları, Yayın No: 29, Ankara.2000.

Tantan, S. *Sosyal Güvenlik Kapsamında Emeklilik Sisteminde Reform Arayışları ve Özel Emeklilik Fonları*, Beta Yayınları: İstanbul.2001.

Tuncay, A. Can Ekmekçi, Ö., *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 14. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2011.

Türkiye Kamu-Sen. *Yeni Sosyal Güvenlik Düzenlemeleri ve Kamu-Sen'in Bakışı*. Türkiye Kamu-Sen Araştırma ve Geliştirme Merkezi Yayınları, Yayın No: 20, 2006, Ankara, s.18

TÜSİAD: *Türk Emeklilik Sisteminde Reform (Mevcut Durum ve Alternatif Stratejiler)*, Yayın No: TÜSİAD-T/2004-11/382, Kasım 2004.

Uğur, S. *Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi*, TİSK Yayınları, Yayın No:244, Ankara, 2004.

Uşan, M. F. *Türk Sosyal Güvenlik Temel Esasları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

Yazgan, T., *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Notları*, İstanbul, Kutay Yayınları, 1992.

Yeldan, Erinç,Köse, Ahmet H.: “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yapısal Sorunları Üzerine Gözlemler”, *Mülkiye Dergisi*, C.XXIII, S.217, 1999.

Yurdadoğ, Volkan: “Sosyal Güvenliğin Finansman Yöntemleri”, 2000.

24681 Sayılı Resmi Gazete Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik, md: 27).

24681 Sayılı Resmi Gazete Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik, md: 27

5510 Sayılı Yasa

EKLER

Ek-1.Anket Örneği

DEĞERLİ KATILIMCILAR

Bu anket Türkiye’de Bireysel Emeklilik sistemini araştırmak amacıyla gerçekleştirilen akademik bir çalışma için hazırlanmıştır.

Anketten elde edilen veriler, toplu olarak değerlendirilecek ve sadece çalışmanın amacına uygun olarak kullanılacaktır. Bu nedenle ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur. Ankete içtenlikle vereceğiniz cevaplar araştırmanın amacına ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

İlgi ve katkılarınız için ve zaman ayırdığınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Simge KAYA
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz?

Erkek Bayan

2. Yaşınız?..

3 Medeni Durumunuz

Evli Bekar

4. Mezuniyet durumunuz?

İlkokul Yüksekokul
 Ortaokul Lisans
 Lise Lisansüstü

5. Mesleki kıdeminiz?

1 Yıldan Az 13-18 Yıl
 1-6 Yıl 18 yıldan fazla
 7-12 Yıl

6. Gelir durumunuz?

1000 TL’den az 3001-4000 TL
 1001-2000 TL 4001-5000 TL
 2001-3000TL 5000 TL den fazla

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Aşağıdaki sorulara görüşleriniz doğrultusunda cevap veriniz					
1. Bireysel Emeklilik Sistemi hakkında bilgi sahibiyim					
2. Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil olduktan sonra elde edeceğim kazanımlarımı biliyorum.					
3. Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil olmak için gerekli maddi imkânâ sahibim.					
4. Birden fazla BES yaptırabilirim.					
5. 10 yıl süreyle sistemde kalmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan Bireysel Emeklilik Sisteminden ayrılabilirim.					
6. Bireysel Emeklilik Sistemi için 10 yıllık birikim süresi yeterlidir.					
7. Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik düzenlenen teşvik kampanyaları yeterlidir.					
8. Devlet tarafından Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik gerekli düzenlemeler yapılmaktadır					
9. Bireysel Emeklilik Sistemi dahilinde belirlenen 56 emeklilik yaşı uygundur.					
10. Bireysel Emeklilik Sistemi dahilinde sağladığım tasarrufları kendim yönlendirebilirim.					
11. Bireysel Emeklilik Sistemi etkin bir emeklilik yöntemidir.					
12. Bireysel Emeklilik sisteminin ikinci bir emeklilik fırsatı sunmaktadır.					
13. Bireysel Emeklilik Sistemi sayesinde çalıştığım dönemdeki yaşam standartımı emekli olunca da sürdürebilirim.					
14. Bireysel Emeklilik Sistemi etkin bir tasarruf aracıdır.					
15. Bireysel Emeklilik Sistemi vergi avantajı sağlamaktadır.					
16. Bireysel Emeklilik Sisteminin toplum nazarında tanınması sisteme katılımı artıracaktır.					
17. Bireysel Emeklilik fonlarına yönlendiren sigorta şirketler yararlıdır.					
18. Bireysel Emeklilik fonlarına yönlendiren Bankalar yararlıdır.					
19. Bireysel Emeklilik Sistemine yönelik görsel ve yazılı medya aracılığı ile yapılan tanıtımlar yeterlidir.					
20. Bireysel Emeklilik Sisteminin tanınmasında sosyal medya etkili bir araçtır.					